

Izhaja vsak četrtek
UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ul. Martir. della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/1. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
12/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Poštni č.r.: Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini

NOVI LIST

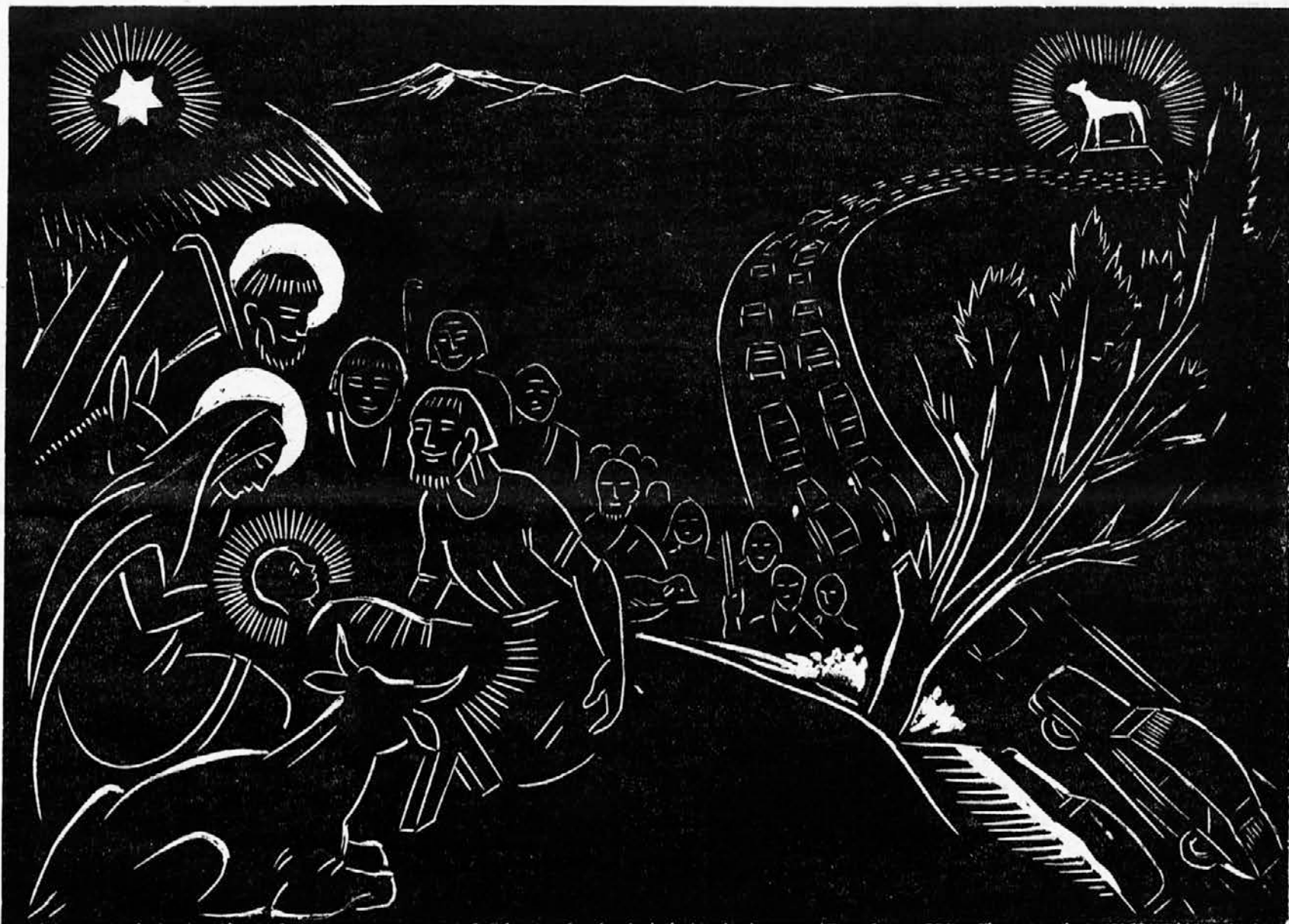
Božična št. 50 lir
N A R O Č N I N A:
tromesečna lir 350 - polletna lir
650 - letna lir 1250. — za ino-
zemstvo: tromesečna lir 600 - pol-
letna lir 1100 - letna lir 2200.
Oglasi po dogovoru
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 283

TRST, SREDA 23. DECEMBRA 1959, GORICA

LET. VIII.

KRISTUSOVO ROJSTVO IN NAŠ ČAS

Milko Bamblč

Božič 1959 (linorez)

Spet je prišel k nam božič. V radiu slišimo božične pesmi raznih narodov in, ko hodimo po mestu, se pasejo naše oči na bogatih izložbah, ki ponujajo izbrano hrano in blago za praznike. Vse je razkošno okrašeno z božičnimi obeski, vse se blešči od raznobarnih luči in še na vrstah zaklanih in očiščenih kokoši in zajcev žari božično drevo s prižigajočimi se in ugašajočimi raznobarnimi električnimi lučkami. V prehodu Tergesto je postavljena naravno velika božična smreka s stotinami luči in polna srebrnega in zlatega bleska. Elegantni sprehajalci postajajo okrog nje in otroci jo občudujejo s prstom v ustih.

Izložbe knjigarn so polne jaslic, od najpreprostejših iz potiskanega papirja do umetniških, izrezanih iz lesa, ki stanejo tudi dvajset tisoč lir in več. In motiv betlehemskega rojstva v hlevčku nas zre z nešteti ovitkov revij in z ilustracij.

Človek nehote pomisli, da krščanski svet še nikdar ni tako razkošno in s takim bleskom obhajal rojstva Božjega sinu kot

prav v naših dneh; niti takrat ne, ko je nosilo vse življenje verski pečat, na primer v srednjem veku, ko so gradili gotske katedrale.

In pri tem se ne moremo ubraniti vtisa, da je za vsem tem današnjim bliščem nekaj neiskrenega, nekaj preračunanega, nekaj, kar bi na kratko imenovali — reklama. Današnji svet je izkoristil v reklamne namene celo najintimnejši in najprisrčnejši krščanski praznik, kot je že prej izkoristil za reklamo druge človeške vrednote: ljubezen, vero, upanje, narodno zavest in drugo.

Medtem ko gredo v stotisočih in milijonih izvodov po svetu odtisi božičnih slik najznamenitejših umetnikov vseh dob, prikazujočih pogostoma z resnično pobožnostjo in občutjem najveličastnejši dogodek svetovne zgodovine, ki je spremenil usodo človeštva in prinesel na svet upanje za revne in zatirane, pa se v resnici najbrž le malokdo spomni, da se je Božji sin narodil zares le v revnem hlevčku na slami. Kdo razmišlja in se zaveda, da po-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

Nedelja, 27. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Božične pesmi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.20 Koncert slovenskih solistov; 17.00 »Vzgleden mož«, igra v štirih dej. (Oscar Wilde - Oton Župančič). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — Alessandro Manzoni (Janko Jež); 21.25 Jugoslovanske ritmične popevke.

Ponedeljek, 28. decembra, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — »Povestica o medeni potički« (Neva Rudolf). Igrajo člani RO; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Giacomo Puccini: »Deklica iz zlatega zapada«, opera v treh dej. Orkester in zbor Italijanske Radiotelevizije vodi Arturo Basile. Približno ob 21.30: Opera, avtor in njegova doba. Približno ob 22.20: Mala literarna oddaja.

Torek, 29. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel — »Trnored«; 18.10 Šostakovič: Simfonia št. 10 v e-molu, op. 93; 19.00 Sola in vzgoja — Vzgojna posvetovalnica; 21.00 Ilustrirano predavanje — Franc Jeza: Mojstri groze — »William Faulkner: »Roža za Emilijo«; 22.00 Umetnost in življenje — Ruda Jurčec: »Henri de Montherland, humanist brez vere v človeka«; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Janko Ravnik« (Pavle Merku).

Sreda, 30. decembra, ob: 18.00 Z začarane police — Zora Kafol: »Gosja pastirica«; 18.40 Slovenske narodne pesmi; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 »Sluga dveh gospodov«, veseloigra v dveh dejanjih (Carlo Goldoni - Ciril Debevec). Igrajo člani RO.

Četrtek, 31. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Franc Orožen: »Življenje Asircev in Babiloncev« — »Dežele in ljudje«; 18.10 Čajkovski: Labodje jezero, baletna suita; 19.00 Širimo obzorja — Josip Tavčar: Sprehodi po tržaških muzejih — »Gledališki muzej«; 20.30 Slovenski folklorni ansambli; 21.00 Pesem, ples in šala vmes, revija ritmične glasbe, popevk in igrane besede; 23.30 Silvestrov ples do 2. ure.

Petek, 1. januarja 1960, ob: 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Brezobvezno: »Vsemirska potovanja bodočnosti«; 13.30 Srečno novo leto!; 15.35 Kmečki ansambel Silvo Tamše; 16.00 Dvorakovi slovenski plesi; 17.00 »Gobavi vitez«, misterij v štirih slikah (Ksaver Meško - Jože Peterlin). Igrajo člani RO; 18.25 Slovenska zborovska glasba; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.20 Operna glasba; 22.00 Josip Nabergoj: »Novo leto včeraj in danes«.

Sobota, 2. januarja, ob: 15.00 Stravinski: Ognjeni ptič, baletna suita; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, 7. spev prevedel Alojzij Gradnik - sestavljal Boris Tomažič; 18.40 Jugoslovanski narodni plesi in pesmi; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 »Avto tak in tak«, radijska veseloigra (Mario Pelosi - Maks Sah). Igrajo člani RO; 22.30 Pojejo Majda Sepe, Jelka Cvetežar in Duo sa Kvarnera z orkestrom Franca Russa.

TEDENSKI KOLEDARČEK

27. decembra, **nedelja**: Janez Evangelist
28. decembra, **ponedeljek**: Nedolžni otroci, Cezarij
29. decembra, **torek**: Tomaž, David
30. decembra, **sreda**: Evgenij, Liberij
31. decembra, **četrtek**: Silvester, Katarina
1. januarja, **petek**: Novo leto 1960
2. januarja, **sobota**: Makarij

Italijansko - jugoslovansko sodelovanje

Dvodnevno bivanje italijanskega ministra za zunanjo trgovino Del Boja v Jugoslaviji je imelo ta uspeh, da sta vladi v Beogradu in Rimu sklenili povečati izmenjavo blaga med obema deželama. Italija je že danes prva in glavna odjemalka jugoslovanskih proizvodov in stoji na drugem mestu med državami, ki uvažajo svoje blago v Jugoslavijo.

Istočasno se razvija med jadranskima sosedoma tudi čedalje živahnejše tehnično sodelovanje v industriji, prometu in poljedelstvu. Italija je v zadnjih dveh letih dovolila jugoslovanskemu gospodarstvu kredite, ki presegajo v celoti 80 milijonov dolarjev.

Da bi se gospodarsko sodelovanje olajšalo, je bila v torek ustanovljena v Milanu tudi posebna jugoslovansko-italijanska delniška družba, kateri se je pridružilo 30 ita-

lijanskih in 21 jugoslovanskih podjetij. Namen družbe je, omogočiti sosednima državam skupen nastop na evropskem tržišču.

SODOMA IN GOMORA

V Palestini že od nekdanj raziskujejo, kje sta ležali ti svetopisemski mesti, kateri sta zavaljo velikanske razuzdanosti svojega prebivalstva bili z ognjem in žveplom zbrisani z lica zemlje. Dva ameriška učenjaka sta pred tedni, kot izjavljata, odkrila, kje sta se nahajali Sodoma in Gomora. To je bilo ob južni obali Mrtvega morja, kajti tu sta učenjaka našla neke posode, ruševine in orodje iz tiste dobe, to je okrog leta 1900 pred Kristusom. Žvepleni dež, ki je lil na mesti, je napolnil kotanjo jezera, še danes nasičenega z žvepljenimi spojinami iz tistih časov.

VESEL BOŽIC

IN SREČNO NOVO LETO

ZELI SOTRUDNIKOM, NAROČNIKOM, BRALCEM IN VSEM SLOVENCEM

NOVI LIST

Milazzo je zmagal

V sicilskem deželnem zboru so pretekli teden poslanci spet volili predsednika in ostale člane avtonomne vlade. Demokristjani so bili pripravljeni prevzeti vodstvo v deželi skupno z Milazzom in Nennijevimi socialisti, a stavili tem pogoj, naj se javno obvežejo, da tudi v prihodnosti ne bodo politično sodelovali s — komunisti.

Ta pogoj so pa nennijevci zavrnil, ker se jim je zdelo nesprejemljivo in žaljivo, da bi jim tuja stranka narekovala, s kom smejo v politiki sodelovati. Milazzo je imel zdaj na razpolago še en izhod: da namreč sestavi vlado le s Kršč. demokracijo, česar pa mož ni hotel storiti.

S takim dejanjem bi namreč odbil od sebe vse svoje dosedanje zaveznike ter ostal sam v družbi demokristjanov, na katere se pa ni mogel zanesti. Boji se namreč, da ga bodo, ko bo sprt z vsemi strankami, skušali kot osovraženega razkolnika

politično uničiti. Da se tej nevarnosti izogne, je moral ostati tesno povezan vsaj z nennijevci, če že ne z vsemi sedanji prijatelji.

In tako se je odločil, da obnovi dosedanja vlado: od 90 poslancev je zanj volilo 50. Njegova večina je večja kot doslej, ker so poleg levicarjev zanj glasovali tudi 4 fašisti.

Močnejši promet kot v Suez

Lani so Amerikanci dokončali z ogromnimi stroški prekop St. Mary, ki veže velereko Sv. Lovrenca z Gornjimi Jezeri na severu. Za dela so potrošili 417 milijonov dolarjev, toda ne brez koristi. Letos je promet že prekosil tistega v Suez, zakaj skozi novi prekop je plulo vsak dan po 30 velikih parnikov. Ker je plovoja za 70 odstotkov večja, kot so pričakovali, bodo stroške za zgradnjo orjaške prekopcelinske vodne ceste pokrili že v 50 letih.

Kristusovo rojstvo in naš čas

(Nadaljevanje s 1. strani)

ročanje svetega pisma o tem ni prazna retorika kot večina tistega, kar nam imajo danes povedati mogočniki tega sveta, ampak gola resnica? Kdo se zaveda, da to tudi ni bil gol slučaj, ampak da je imelo Jezusovo rojstvo na slami v hlevu resničen, velik pomen, ki ga ima prav tako še danes, kot ga je imelo takrat, in ga bo ohranilo za vse čase, dokler bo človeštvo živelo na zemlji?

Njegov pomen je v tem, da naj bodo ljudje ponižni pred Bogom in bližnjikom ter naj se zavedajo, da ne živijo samo za »živ-

ljenjsko raven«, ampak so jim postavljeni višji cilji, h katerim bi morali težiti. Te cilje jim določa Bog, ne pa industrijske družbe, ki izdelujejo avtomobile in pralne stroje.

Koliko je med nami takih, ki se bodo na sveto noč pridružili v duhu ubogim betlehemskim pastirjem pri obiskovanju Jezuščka v hlevu? Ali ni morda več takih, ki se bodo raje hlastno pridružili dolgi vrsti tistih, ki hite častit zlato tele?

Priključimo se rajši pastirjem, pomolimo z njimi pred novorojenim Detetom in poslušajmo angelsko blagovest: »Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so blage volje«. In premišljujoč o teh besedah obhajajmo božič v miru in zbranosti, očiščeni sovraštva ter odrešeni nemira in strahu, ki izvirajo iz materialističnega pojmovanja življenja ter češčenja zlatega teleta.

Na Južnem Tirolskem in pri nas

Jeseni l. 1954 je vladni komisar za deželno Trentinsko - Južni Tirol izdal odlok, s katerim so bile razpisane za občine Južnega Tirola službe zdravnikov, babic in veterinarjev. V njem je bilo med drugim rečeno, da pritiče pri nameščanju prednost tistim prosilcem, ki so se prostovoljno podvrgli izpitu iz nemškega jezika in ga z uspehom prestali. Vsem ostalim je bil postavljen dvoleten rok, v katerem morajo položiti izpit iz nemščine. Če tega ne store, se bo njihovo imenovanje po 2 letih — **preklicalo** in bodo izgubili službo.

Taki predpisi so pri nas nepoznani; nikjer ni nobene odredbe, ki bi kakorkoli upoštevala znanje slovenskega jezika pri imenovanju javnih nameščencev. Vendar Južni Tirolci se tudi z odlokom iz l. 1954 nikakor niso zadovoljili. Zahtevali so, da morajo živinozdravniki, babice in občinski zdravniki položiti izpit iz nemščine, **še preden nastopijo službo**, češ da je samo tako ravnanje v soglasju z manjšinskim dogovorom Gruber-De Gasperi, ki izrecno odreja, da sta italijanščina in nemščina **enakopravna jezika**.

Nadškof Zaffonato

Zastopnikom nemške manjšine je končno uspelo, da je vladni komisar 4. marca 1955 odlok preklical. Od tega je minilo že 5 let, toda do današnjega dne Nemci zamažajo čakajo, da bi izšli novi predpisi, ki bi upoštevali njihovo zahtevo. Odlok bi moral izdati skupni južnotirolski-trentinski deželni zbor, češ da spada to v njegovo avtonomno oblast.

Sedaj je bil končno predložen zboru zakonski načrt, ki je pa položaj še poslabšal. Z njim je določeno, da se živinozdravnikom, babicam in občinskim zdravnikom, ki so že določeno število let zaposleni, podeli **stalna služba ne glede na to, ali znajo ali pa ne znajo nemščine**. Deželni zbor z italijansko večino je torej do narodne manjšine bolj krivičen kot nekdanj komisar in rimska vlada. Bati se je, da bo tudi avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina bolj trda s Slovenci kot Rim, saj bodo v našem deželnem zboru imeli skoro gotovo prav tako premoč protislovenski zagrzenci.

Ti dogodki nam kličejo spet v spomin cerkvene razmere v Beneški Sloveniji. Tu so v slovenskih farah izvečine nameščeni italijanski dušni pastirji. Nekateri so tu že 20 let, a se niso še naučili jezika vernikov in tega nadrejena cerkvena oblast od njih niti ne zahteva. Nadškof Giuseppe Zaffonato do danes ni čutil potrebe, da bi jim

postavil kak rok. Če bi ti duhovniki bili živinozdravniki na Južnem Tirolskem, bi po mnenju rimske vlade morali biti po dveh letih odstavljani. Msgr. Zaffonato jih pa pusti na miru, čeprav imajo posla z neumrjočimi dušami Slovencev in ne s kravami, konji ali prašiči.

Zimski motiv

Foto dr. L. Dolhar

Amerika in nemška manjšina

Vlada Združenih držav je izjavila, da ne more podpirati Dunaja v njegovi politiki za Južni Tirol. Amerika svetuje Avstriji, naj ne predloži vprašanja manjšine spet Združenim narodom, temveč kvečjemu mednarodnemu sodišču v Hagu. Washington tudi noče posre-

dovati med Dunajem in Rimom, češ da sta obe državi prijateljici Amerike in Italija je celo njena **zaveznica**.

Ker se Amerikanci nočejo zameriti Italijanom, svetujejo torej Avstriji, naj se obrne zaradi manjšine na mednarodno sodišče, kar pa dunajska vlada odklanja. Kot vzrok navede dnevnik Die Presse, da se pred sodiščem v Hagu vsaka pravda vleče okrog 3 leta, kar je za Avstrijo predolga doba.

Ravno tako gre politika italijanske vlade za tem, da diplomatska pogajanja o pogodbi De Gasperi — Gruber zavleče v neskončnost. Rim bi lahko zadevo uredil tudi na ta način, da bi se sporazumel s samimi zastopniki Južnotirolcev, a Segni pogajanj z njihovimi parlamentarci tudi ne mara.

Kaj naj torej Avstrija stori? Kot sopolpisnica rimske pogodbe ima dolžnost, da manjšini v tej življenjsko važni zadevi hitro pomaga. Ne preostaja ji drugo, kot da predloži zadevo Južnega Tirola spet Združenim narodom.

Tito in katoliška Cerkev

Pretekli petek je Tito sprejel v Beogradu odposlanstvo Ciril-Metodijskega združenja, v katerem je včlanjena približno polovica duhovščine Slovenije. Predsednika republike je pozdravil dr. Stanko Cajnkari, ki je obnem dekan bogoslovne fakultete ljubljanskega vseučilišča. Zahvalil se je Titu za pomoč, ki jo je doslej izkazal združenju.

In res je vlada zadnji čas po posredovanju Ciril-Metodijskega društva omogočila, da so se v veliki nakladi tiskali slovenski molitveniki, da se pripravlja novo izdanje sv. pisma stare in nove zaveze, člani prejemaajo od vlade mesečno plačo in zagotovljena jim je tudi pokojnina.

S tem pa nikakor ni rečeno, da so odnosi med Cerkvijo in državo v Jugoslaviji zadovoljivo in vsestransko urejeni. Ugodnosti, ki so jih oblastva dala, veljajo le za del duhovščine in ne za vse, diplomatski odnosi med sv. stolico in Jugoslavijo so že več let prekinjeni in cela vrsta važnih vprašanj je še nerešena.

Želja »po sporazumu«

Da je sedanje stanje nezadovoljivo, se zaveda tudi Tito. V odgovoru profesorju Cajnkariju je izrazil željo, da bi se razmer-

je med državo in Cerkvijo normaliziralo. Ciril-Metodijskemu društvu je Tito priznal zaslugo, da je prejšnja sovražnost med oblastvi in Cerkvijo popustila, in slovenske duhovnike je pozval, naj v tej smeri naprej delajo.

»Mi nismo nasprotni, da tisti, ki verjamejo,« je dejal dobesedno Tito, »hodijo v cerkev. Mi vam v tem pogledu ne bomo delali nobenih težav in, v kolikor bi se pojavile, jih bomo sporazumno rešili.« Kar od katoliških duhovnikov pričakuje, je samo, da so za enotnost jugoslovanskih narodov in zvesti skupni državi.

Da se komunistični voditelji Jugoslavije že dalj časa pripravljajo na sporazum s katoliško Cerkvijo, pa ni razvidno samo iz teh Titovih besed, temveč tudi iz izjav, ki jih je dal predsednik hrvatske vlade dr. Bakarić nedavno tega skupini domačih in inozemskih časnikarjev. Niti zadeva kardinala Stepinca, je tedaj rekel, ne sme biti ovira sporazuma. Ni izključeno, je dodal, da bo Stepinac spet prevzel nekdanje mesto v cerkvenem življenju Jugoslavije.

Sporazum bi bil zelo koristen, zakaj danes velja Jugoslavija v milijonskih katoliških množicah zapada za izrazito protikatoliško državo, kar močno škoduje njemu vplivu v svetu. Da se to zlo odpravi, pa ne zadostuje dogovor s Ciril-Metodijskim združenjem, temveč s sv. stolico, kateri načeljuje danes Slovanom prijazni Janez XXIII.

NAROČNIKE IN BRALCE NOVEGA LISTA OBVEŠČAMO, DA BO ZARADI MNOGIH ZAPOVRSTNIH PRAZNIKOV PRIHODNJA ŠTEVILKA NOVEGA LISTA IZŠLA V ČETRTEK, 7. JANUARJA 1960

Tolarji Marije Terezije

V večini arabskih krajev in zlasti v Abesiniji velja še danes kot najboljši denar tolar Marije Terezije, kateremu niti ameriški dolar ni kos. Kovati so ga začeli na Dunaju okoli leta 1780. Na prednji strani nosi podobo cesarice s krono na glavi in vse polno bogatih okraskov. Na drugi strani se pa šopiri dvo-glavi orel z latinskim napisom: Justitia et Clementia (Pravičnost in prizanesljivost), ki je bil geslo avstrijske cesarice.

Pot na vzhod je tolar našel takole: Vse, kar je Avstrija kupovala v afriških in prednje-

tudi svoje bankovce, a domačini jih niso hoteli jemati, ker ni bilo na njih podobe Marije Terezije.

Ko so Italijani l. 1936 skušali v zasedeni Abesiniji vpeljati liro, ni šlo pa ni šlo. Rimska vlada se je morala obrniti na dunajsko kovnico, ki je nalašč samo za italijansko Abesinijo skovala vsako leto po 100.000 tolarjev.

Če so Angleži hoteli z uspehom trgovati v vzhodni Afriki, so si morali tudi nabaviti tolar Marije Terezije. Obrnili se pa niso na Dunaj, ampak ustanovili kar lastno kovnico v Londonu. V zadnji vojni so celo lastne vojake, ki so jih imeli v Abesiniji, morali plačevati s tolarji Marije Terezije, ki še po 200 letih niso zgubili svoje vrednosti.

— • —

Nova alžirska vlada

Iz Egipta je dospela novica, da je alžirska vlada v inozemstvu, ki ji je predsedoval Ferhat Abas, odstopila. Abasovo mesto je prevzel Krim Belkasem, kateremu stoje ob strani 4 ministri. Prvi sklep nove vlade je bil, da prenese svoj uradni sedež v samo Alžirijo, kjer se že 6. leto bijejo boji med francosko in narodnoosvobodilno vojsko.

Vlado sestavljajo sami možje, ki so neposredno udeleženi v vojaški vstaji in se čutijo zato prvi poklicani, da začno s Parizom pogajanja o prenehanju sovražnosti in proglasitvi premirja. Vsi miroljubni ljudje v svetu žele, da bi se krvolitje v Alžiriji čimprej ustavilo ter da bi se spor s Francijo rešil s poštenim in trajnim sporazumom.

Eisenhower spet v Ameriki

Predsednik Združenih držav je po končanem vrhunskem sestanku zapadnjakov v Parizu odletel v Španijo, kjer so ga stotisočglave množice navdušeno pozdravljale. Po daljšem razgovoru z generalom Franco je v torek zjutraj sedel na letalo, ki ga je odneslo v Maroko h kralju Mohamedu V. Še isto popoldne se je Eisenhower ob 5. uri poslovil od arabskega vladarja ter odletel čez ocean v Washington, kamor je prispel še isti večer ob 10. uri in 50 minut. Velikansko razdaljo je premagal v manj ko 6 urah.

PRAV MALO BRALCEV

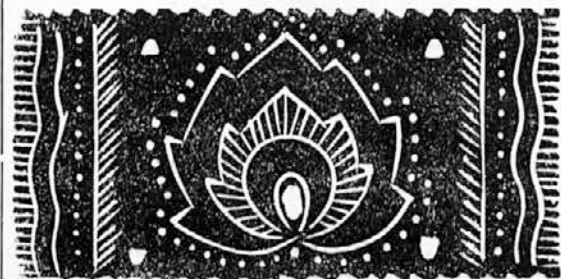
V Italiji je zanimanje za branje še zmerom na nizki stopnji. V državi je po zadnjih podatkih 60 odstotkov ljudi, ki sploh ne vzamejo časnika v roke. Temu sta vzrok v prvi vrsti nepismenost in revščina, in to zlasti v južni Italiji, kjer kroži komaj 6 odstotkov vsega časopisja v državi.

Slovenci so v tem pogledu seveda nepri-merno na boljšem. Pred zadnjo vojno so nas šteli med najbolj načitane narode v Evropi. Le v naših krajih je fašizem zelo znižal omiko našega ljudstva s tem, da je uničil ves njegov tisk, kar še danes bridko občutimo, ko vidimo, koliko naših ljudi sploh ničesar več ne bere.

Vrhunski sestanek s Hruščevom

Eisenhower je po sestanku, ki ga je imel v Tunisu z Burgibo, odpotoval v Pariz. Tu se je sestel z generalom De Gaulleom, britanskim ministrskim predsednikom Macmillanom in kanclerjem Adenauerjem na tridnevna posvetovanja, ki so se v ponedeljek z uspehom zaključila.

Sklenjeno je bilo, da se Hruščev povabi na vrhunski sestanek z zapadnjaki v Pariz. Zasedanje, kateremu ne bo prisostvoval Adenauer, bi se moralo začeti prihodnje leto 27. aprila. Na dnevnem redu naj bi bila naslednja vprašanja: razoroževanje, Nemčija in za-

padni Berlin, splošni odnosi med vzhodnim in zapadnim svetom.

Sprejeto je bilo tudi načelo, naj bi se sestanki med vrhovnimi voditelji obeh taborov od časa do časa ponavljali. Zdi se, da bo Hruščev vabilo, ki mu ga zapadnjaki pošiljajo, sprejel in odobril tudi predloženi dnevni red.

Lasikanje

Ko je bil Eisenhower na zadnjem obisku v Teheranu, mu je vlada darovala tudi njegov lastni portret. Perzijski slikar je prejel te dni zahvalo od samega ameriškega predsednika, čeprav ga je naslikal z valovitimi lasmi kot kakega lepotca, medtem ko vsi vemo, da je Eisenhower plešast.

Po svetu

ZDA — V Norfolkku so zgradili večjo tovorno ladjo. Ko je ob krstu botra razbila steklenico šampanjca, je kapitan ukazal: z vso silo naprej! Stroji so zabrnili, toda parnik se je z vso silo pognal nazaj in trčil ob nekaj drugih ladij. Končno so ugotovili vzrok: ladijski vijaki so bili pritrtjeni narobe. Neverjetno toda resnično.

ANGLIJA — Policija v grofiji Gloucester je našla pismo, v katerem je neznani mož zagrozil svoji ženi, da jo bo ubil. Zdelo se je potrebno preprečiti zločin in zato so pismo objavili v krajevnem listu. Naslednjega dne se je zateklo v urad dvajset žensk, ki so vse trdile, da so njihovi možje napisali tisto pismo.

ITALIJA — Upravnik planinske kočice na prelazu Rolle Alfredo Paluselli se je spoprijateljil s tremi orli, ki ga često obiskujejo, ker dobe pozimi od njega nekaj za v želodec. Paluselli jih krmi pretežno s špageti, skorjami kruha in sočivjem. Samo paradižnikove omake se ne dotaknejo.

BELGIJA — Neko podjetje je izdelalo za ribiče posebno vabo iz kovine. Lahko jo navijajo kot otroško igračko, da se v vodi giblje in privablja večje ribe. Te požrešno hlastnejo po njej in obvisijo na trnku.

azijskih deželah, je plačevala s tem srebrnim denarjem, ki se je silno priljubil. Ko je Francija l. 1785 prepovedala izvoz srebra, so tudi njeni trgovci plačevali blago z vzhoda z avstrijskim tolarjem, ker domačini niso hoteli sprejemati bankovcev.

Arabci so tolar Marije Terezije zanesli po vsej Afriki in dunajska kovnica je delala noč in dan tudi potem še, ko tolarji niso bili več v obtoku v avstrijskih deželah samih.

Tolarji v Abesiniji

Povpraševanje po avstrijskem kovancu je naraščalo posebno v Abesiniji, kjer je v začetku 19. stoletja postal kar uradna valuta. Imel je tako veljavo, da si za 4 tolarje lahko kupil eno kravo. Abesinska vlada je natiskala

Uporaba vsemirja

Pred kratkim sta se predstavnik Združenih držav Cabot Lodge in ruski zunanji podminister Kuznecov v New Yorku domeni-la, da se bo ustanovil mednarodni odbor za mirno uporabo vsemirja. Sestavljen bo iz 24 držav, in sicer iz 12 spadajočih k taboru zapadnjakov, 7 komunističnih in 5 nevtralnih, to je Indije, Združene arabske republike, Švedske, Avstrije in Libanona.

Številne druge države, kot so na primer Turčija, Kitajska, Indonezija, Jugoslavija in Etiopija, ki štejejo skupaj na stotine in stotine milijonov prebivalcev, so enostavno prezrli. To je krivica, ki jo bo treba odpraviti. Prva seja odbora bo prihodnje leto.

BOŽIČ ZA MILIJONARJE

Redkokatero mesto na svetu se ima zahvaliti prav božičnim praznikom za svoj razmah kot Miami na ameriškem polotoku Floridi. Kadar piha drugod božična burja, vlada tu poletje. Največji bogatini preživljajo zato že več let božič in novo leto najraje v Miamiu.

Sobe, ki stanejo 150 dolarjev dnevno, so oddane že mesece vnaprej. Vsako leto se v mestu sezida nov hotel, danes jih je v Miamiu že pet tisoč. Kadar si milijarderji sredi kopanja in razkošnih zabav zažele božičnega razpoloženja, jim hotelske uprave takoj postrežejo: kjer so rasle prejšnji dan palme, stoje za božič prave smreke in zemlja je pokrita s snegom. Vse to pa ni čudež, ampak moč milijard, ki znajo pričarati tudi umeten severni božič.

I Tržaškega

Dr. Agneletto prešel v opozicijo

Tržaški mestni svet je prejšnji teden nadaljeval razpravo o proračunu. Čeprav si odbor prizadeva, da bi svet še pred koncem leta odobril proračun, ni še povsem gotovo, ali mu bo to uspelo. Iz dosedanjih govorov se celo lahko sklepa, da bo odbor po poldrugem letu vladanja najbrž zašel v precejšnjo stisko.

V tržaški javnosti je prejšnji teden vzbudil namreč začudenje in pozornost zlasti govor dr. Josipa Agneletta, ki je lani glasoval za proračun, a se je letos premislil in namerava odreči podporo odboru. Prvak Slov. dem. zveze je na seji predvsem poudaril potrebo po večjem prometu v tržaškem pristanišču, kar se lahko doseže le, če država z denarnimi prispevki omogoči, da se zmanjšajo stroški za prevoze na železnici in stroški za usluge v pristanišču samem. Zahteval je nadalje, naj občina ustanovi zbor poljskih čuvajev, o čemer smo v našem listu že večkrat pisali, zlasti v dopisih iz Lonjerja.

Od vprašanj, ki pobliže zadevajo Slovence, je omenil staro zahtevo, da se ustanovi otroška vrtca v ul. Sv. Frančiška in v ul. Donadoni ter otroško zabavišče pri Sv. Jakobu ali Sv. Ivanu. Ko je ugotovil, da odbor te zahteve ni uresničil in da sploh ne upošteva potreb slovenskih občanov, je izjavil, da bo glasoval proti proračunu.

Sindikata slovenske šole

V nedeljo je bil v Trstu občni zbor Sindikata slovenske šole, v katerem so včlanjeni naši šolniki na Tržaškem. Glavno poročilo je imel tajnik dr. Janko Jež, ki je poudaril, da je odbor v pravkar minuli poslovni dobi posvetil največ pozornosti zakonitvi slovenskih šol v Italiji, kajti to je prvi pogoj, da se lahko prične urejevati tudi položaj šolnikov. V tej zvezi je omenil, da je pred kratkim bilo na osnovnih šolah ustanovljenih 60 stalnih mest, za srednje šole pa določenih 33 mest prehodnega staleža. S tem seveda ni bil še urejen položaj naših šol, kajti vprašanje se bo zadovoljivo rešilo le z zakonitvijo.

Dr. Jež je zatem omenil, da je odbor posredoval pri oblastvih, naj na srednjih šolah ponovno uvedejo obvezni pouk tujega jezika. Ta zahteva je bila sprejeta, tako da bodo prihodnje leto pričeli poučevati tuj jezik, a kot neobvezni predmet.

O položaju na srednjih šolah je poročal prof. Umek, o osnovnih šolah pa učitelj Presel. V imenu goriških šolnikov je prisotne pozdravil prof. Humbert Močnik ter sindikatu želel mnogo uspeha v bodočem delovanju.

Pred volitvami novega odbora je bilo podeljeno častno članstvo sindikata nekaterim profesorjem in učiteljem, ki so zaradi starosti prenehali službovati na slovenskih šolah. Častni člani so postali: dr. R. Perhanc, dr. A. Budal, učitelj Janko Gerdol ter učiteljice Marija Pahor, Alojzija Brana in Marija Domicelj.

V novi odbor so bili povečini izvoljeni dosedanjí člani, za glavnega tajnika pa je bil z ogromno večino glasov spet izvoljen prof. Janko Jež.

Če hoče odbor spraviti proračun pod streho, ga pa mora podpreti najmanj 31 svetovalcev. Doslej je gotovo, da bo za proračun glasovalo le 23 demokristjanov, 2 republikanec, 3 socialni demokrati in »neodvisnež« Tolloy, skupno torej 29 svetovalcev. Zato odbor nujno potrebuje vsaj še dva glasova, katera bo verjetno iskal med liberalci ali fašisti.

DR. FRANZIL IN SLOVENCİ

Tudi ta teden je mestni svet razpravljal o proračunu prihodnjega leta. Za tržaške Slovence je zlasti važen nastop svetovalca dr. Dekleve, ki je obširno govoril o politiki, ki jo odbor vodi do slovenskih meščanov. Govornik je ugotovil, da se ta politika ni niti za las zboljšala, čeprav je poteklo več kot pet let, odkar je bil podpisan londonski sporazum. Ta namreč med drugim določa, da morajo biti Slovenci primerno zastopani v vseh javnih ustanovah, toda doslej tržaška občina ni sprejela v službo nobenega Slovenca. Občina ni nadalje postavila dvojezičnih napisov niti v povsem slovenskih vaseh, kaj šele v tistih predelih mesta, kjer Slovenci tvorijo 25 odstotkov prebivalstva. Dr. Dekleva je tudi ugotovil, da slovenski prebivalci v občinskih uradih ne morejo govoriti v materinem jeziku, ker jih uradniki ne razumejo. Slovenske kulturne in druge ustanove ne prejemaajo od občine nobene podpore in Slovenci že leta zaman moledujejo, naj jim občina odpre v mestu dva otroška vrtca in eno zabavišče.

Ko je govornik omenil, da je Jugoslavija v Koprščini že izvedla vse določbe londonskega sporazuma, ga je župan Franzil jezo prekinil, fašistični in nekateri demokri-

stjanski svetovalci pa so pričeli glasno in grobo protestirati. Dr. Franzil se je še posebej spotaknil ob povsem upravičen očitku, da občina noče dati nobenega prispevka slovenskim kulturnim ustanovam. Vprašal se je, ali ni dovolj, da Italija gradi Slovincem kulturni dom v ul. Petronio.

Mož očitno hote pozabljati, da je strošek za to poslopje le pičla odškodnina za vse tiste ponosne stavbe v mestu in na deželi, ki so nam bile za časa fašizma nasilno odvzete.

Potek zadnje seje je spet dokazal, da se tukajšnji demokristjani v vprašanjih, ki zadevajo Slovence, prav nič ne razlikujejo od fašistov. Zato je vsako sodelovanje z njimi nemogoče.

Tržaški pokrajinski svet:

RAZPRAVA O PRORAČUNU

Prejšnji petek se je sestal tržaški pokrajinski svet ter pričel razpravljati o prora-

čunu za leto 1960. Najprej je govoril predsednik Gregoretti ter temeljito razčlenil splošni gospodarski položaj našega ozemlja. Izustil je tudi nekaj pikrih pripomb na račun nadzornih oblastev, češ da ne kažejo mnogo razumevanja za delo pokrajinske uprave, katere sklepi so podvrženi podrobnemu nadzorstvu birokratov na prefekturi. Tudi zato se pokrajinski zastopniki trudijo, da se čimprej ustanovi samoupravna dežela, v kateri naj ima pokrajina širšo finančno avtonomijo.

Proračun izkazuje skoraj 2 milijardi 200 milijonov lir izdatkov ter nekaj nad 1 milijon in 600 tisoč dohodkov, tako da znaša primanjkljaj 580 milijonov lir. Za uravnoteženje proračuna bodo zahtevali državni prispevek. Prof. Gregoretti je v poročilu omenil tudi gradnjo avtomobilske ceste Trst-Benetke in Videm-Trbiž. To delo je treba čimprej izvesti, da bo imel Trst dovolj zvez z Italijo in tujino. Napovedal je nadalje, da bo pokrajina poostрила boj proti ponarejevanju živil in pri tem iskala pomoči tudi pri drugih ustanovah.

Sv. Ivan:

NESRAMNI NAPADI NA SLOVENSKO ŠOLO

Prejšnji teden se je v našem mestu spet zgodilo nekaj, kar zgovorno dokazuje, v kako nezdravem vzdušju morajo še vedno živeti tržaški Slovenci. Doslej žal še neznan zlikovci so namreč dve noči zaporedoma napadli poslopje slovenske trgovske šole pri sv. Ivanu ter s kamenjem razbili mnogo šip. Prvi napad so izvedli tako, da so z manjšimi kamni od daleč obmetavali okna šolskega poslopja ter pri tem razbili osem šip. Drugo noč so poleg številnih manjših šip poškodovali nekaj večjih, za kar so uporabili težje kamne in so zato morali svoje divjaško početje izvršiti prav od blizu. Policija, ki je uvedla preiskavo, je na šolskem dvorišču odkrila sveže stopinje odrasle osebe.

Vse pa kaže, da nesramnih napadov na slovensko šolo ni izvršila osamljena in na umu bolna oseba, temveč organizirana skupina, ki s svojim nečednim poslom očitno hoče zasramovati in ustrahovati slovenske domačine.

Medja vas:

OBISK OBCINSKIH PREDSTAVNIKOV

V nedeljo je našo vas obiskal župan Furlan, katerega sta spremljala svetovalca Mervic in Legiša iz Devina. Okrog občinskih predstavnikov se je zbralo večje število vaščanov ter jim v prijateljskem pomenku obrazložilo nekatere nujne krajevne potrebe. Župan jim je odkritosrčno povedal, da se občina nahaja v hudi denarni stiski in da zato marsikdaj ne more ugoditi še tako upravičenim željam in potrebam posameznih vasi.

Vaščani so v glavnem izrazili željo, da bi občina zgradila še dve napajališči ter izvedla nekatera manjša dela. Napajališči sta nujni, ker je v Medji vasi okrog 150 glav živine, ki jo sedaj napajajo na edinem koritu sredi vasi. Občinski zastopniki so si ogledali prostor, kjer naj bi stali novi napajališči ter obljubili, da bodo to in ostala dela izvedli, če se le bodo našla zadostna denarna sredstva.

Iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Goriški mestni svet je prejšnji petek razpravljal o proračunu za leto 1960.

Glavna skrb uprave je bila, da predloži uravnovešen proračun, kar je tudi dosegla. To okolnost je med prvimi poudaril dr. Sfiligoj, ki je prizadevanje upravnega odbora tudi posebej pohvalil. Vsi davkoplačevalci pa bodo pritrdili ugotovitvam dr. Pedronija, da je bil proračun uravnovešen z navijanjem davčnega vijaka (družinski davek se je morda celo potrojil, doklad pa kljub napovedim niso znižali).

Tudi dr. Sfiligoj je obžaloval, da kmetovalce preveč pritiskajo z dokladami k zemljiškemu davku in zemljiškim dohodkom. Izjavil je tudi, da bi bilo treba dovoliti prebivalstvu obmejnega področja dnevni prehod čez mejo, kar bi še ugodneje vplivalo na gospodarstvo mesta.

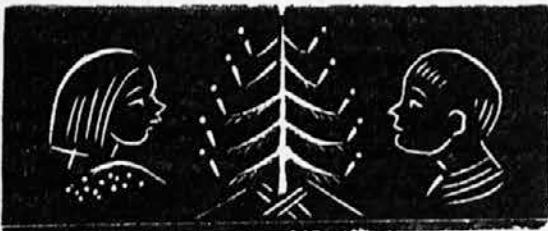
Sfiligojeve predloge je podprl tudi komunist dr. Battello, ki je drugače ostro grajal predloženi proračun zlasti zato, ker je bil svetovalcem dostavljen prepozno.

Rudi Bratuž je zlasti podprl predlog dr. Battella, naj občina poskrbi za primerno dvorano, ki bi bila na razpolago meščanom za kulturne prireditve, češ da mora Slov. gledališče iz Trsta imeti po dve predstavi dnevno, samo zato, ker je dvorana na koryu Verdi premajhna. Žalostno je, da moramo danes Slovenci prosjačiti za primerno dvorano, ko smo si že pred prvo svetovno vojno bili z lastnim denarjem zgradili bivši Trgovski dom z veliko dvorano, ki jo ima danes v najemu Lega nazionale. G. Bratuž je tudi izrazil željo, da se zgradi v Gorici sodobno kopališče, kot ga imajo že mnoga druga mesta.

Za proračun so glasovali demokristjani, en socialist, en misovec in trije slovenski svetovalci; en monarhist in dva socialna demokrata so se glasovanja vzdržali; komunistična svetovalca Battello in Batti pa sta glasovala proti.

ZA DEŽELNO AVTONOMIJO

V nedeljo so predstavniki Kršč. demokracije iz Trsta, Vidma in Gorice odobrili resolucijo, v kateri spet zahtevajo, naj

parlament čimprej ustanovi avtonomno deželo Furlanijo-Julijsko krajino. Gre vsekakor za pomemben sklep vladne stranke, ki je zavzela jasno stališče do tega važnega vprašanja.

IZ PEVME

Pevmčani imamo že dalj časa javno telefonsko govorilnico, a menimo, da ni postavljena na primernem mestu, ker je preoddaljena od središča vasi. Še manj pa smo zadovoljni, da zahteva Telve skoraj 90 tisoč lir za napeljava telefona v zasebne hiše v Pevmi. Ta cena se nam zdi naravnost gorostasna.

IZ ŠTMAVRA

Pred nekaj dnevi je začela mestna elektrarna ojačevati javno razsvetljavo na naši cesti.

Zadovoljni pa smo zlasti zato, ker je občina začela popravljati ceste. V vasi namestavajo namestiti tudi javno telefonsko govorilnico, a doslej niso še našli osebe, ki bi hotela napravo sprejeti v svoje poslopje ter sprejela nase dolžnosti, ki jih nalaga nova služba.

IZ STEVERJANA

Steverjanski občinski svet je v soboto med drugim odobril trošarinsko lestvico za 1960. leto ter izvolil tri preglednike obračuna za tekoče leto. Županu Podveršiču je svet tudi za prihodnje leto določil 8 tisoč lir mesečne nagrade. Pri Lukežičevi mizarški delavnici v Gorici bodo kupili omaro za arhiv, ki bo stala 72 tisoč lir, pri videmskem podjetju Borniolo pa 200 kubičnih m gramoz za popravo poti.

Iz naših gora

Foto dr. L. Dolhar

Občinski možje so tudi razpravljali o nakupu Miheličeve slike, čemur prefektura nasprotuje, češ da je predraga. Vse kaže, da bi prefektura dovolila nakup, če bi se cena slike znižala od 65 na 40 tisoč lir. Sodelimo, da mora občina vztrajati pri svojem sklepu, pa naj stane slika karkoli.

IZ SOVODENJ

Pred kratkim je naš občinski svet razpravljal o proračunu za leto 1960, ki predvideva nekaj nad 12 milijonov lir dohodkov, primanjkljaj pa znaša nekaj nad 10 milijonov lir. Za uravnovešanje proračuna bo občina najela posojilo. Primanjkljaju se pa občina zlasti zato ne more izogniti, ker mora zgraditi vodovod in asfaltirati ceste Sovodnje - Gabrije. Za vodovod bo potrošila 25 milijonov, za asfaltiranje ceste pa 8 milijonov lir.

Manjšina v občinskem svetu se je sicer pritožila, ker ji proračun ni bil pravočasno dan v pregled, a je kljub temu zanj glasovala, tako da je bil soglasno odobren.

V soboto smo položili k večnemu počitku telesne ostanke 88-letne Ivanke Lukežičeve por. Devetak. Pokojnica je bila iz zavedne Lukežičeve družine, sestra goriškega tiskarja in knjigarnarja g. Ludvika Lukežiča. Obilna udeležba pri pogrebu je pokazala, da je bila pokojnica od vseh spoštovana.

Naj sveti značajni in globoko verni materi večna luč. Užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ DOBERDOBA

Te dni so med najpotrebnejše šolarje v Doberdobo, Jamljah in Palkišču razdelili 30 zavojev, ki jih je za božič podaril predsednik republike. Razdelitvi na doberdobskem županstvu so prisostvovali pomembnejši oblastniki.

IZ JAMELJ

Sedaj Jameljci resno upamo, da se bodo naši šolarji v kratkem preselili v novo poslopje, ki je bilo zgrajeno že pred meseci. Doslej se niso še mogli izseliti iz zasebnih nedostojnih prostorov, ker so se med gradnjo novega poslopja povečali stroški za 2.400.000 lir. Večji izdelek so morala odobriti oblastva v Benetkah, prefektura pa je prispevala en milijon.

Nova šola bo odprta, brž ko bo občina prejela uradno obvestilo, da je bil izdelek odobren.

Prepričani smo, da bodo otroci v prijetnih prostorih bolje napredovali kot doslej. Od tega bo imela korist tudi srednja šola v Gorici, saj mnogi naši starši žele dati otrokom višjo in ne samo osnovnošolsko izobrazbo.

IZ DOLA

Zvedeli smo, da je naša občina že podpisala pogodbo z električno družbo Selveg, po kateri sme podjetje napeljati elektriko po vseh naseljih v Dolu. Dela se bodo verjetno pričela spomladi, ko jih bodo dokončno odobrila vsa oblastva.

Če pomislimo, da se naši zaselki, kot smo v listu pisali že nešteto krat, nahajajo ob važni državni cesti, res ne moremo razumeti, da smo še brez elektrike.

»PEKEL JE VNDAR PEKEL«

V nedeljo je SG iz Trsta uprizorilo v Gorici pretresljivo Tavčarjevo dramo Pekel je vendar pek. To delo je izpolnilo tudi med našim občinstvom svoje poslanstvo, saj se je pod njegovim vplivom vsaj za en večer zamislilo v usodo človekovega življenja na svetu in v večnosti. Spoznanje, ki ga izpoveduje umetnik, da nobena znanost in noben napredek ne moreta zadovoljiti človekovega duha, je prevzelo vse občinstvo, ki je z veliko napetostjo sledilo cdličnemu izvajanju igralcev.

Slo je za umetniški misijon, ki marsikoga privede do preporedu duha in srca, tako da zaživi trenutke, ko spozna v sebi silo in milost večnega Stvarnika, ki ga obvaruje pred popolnim poživiljenjem.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ČEDADA

Vsem je znano, da ima naša obmejna domačija vse pogoje, da se v njej razvije živahen tujski promet. Ta se pa danes ne more razmahniti, ker je pri nas slabo gostinstvo. Ustanova za tujski promet v Vidmu je med naše gostilničarje v zadnjem času razdelila do 200 tisoč lir nagrad. To pobudo pa je pozneje ukinila. Le v Šempetru so v zadnjih dneh v ta namen nekaj storili, kot smo v listu že poročali.

Prav v teh dneh so se v našem mestu zbrali predsedniki raznih ustanov in razpravljali o stanju gostinstva v Nadiški dolini. Ustanova za tujski promet je sporočila, da bo z novim letom obnovila podeljevanje denarne pomoči, ki jo bodo gostilničarji morali uporabljati samo za izboljšanje svojih gostinskih prostorov. Na sestanku so tudi sklenili ustanoviti poseben odbor, ki naj bi vodil vse delovanje v korist tujskega prometa v Beneški Sloveniji.

IZ GRMEKA IN DREKE

V sredo prejšnjega tedna je videmski prefekt dr. Vecchi obiskal obe naši občini. Spremljala ga je pokrajinska svetovalka Adriana Brollo-Selan. Namen obiska je bil, da preučita gospodarske potrebe obeh občin, ki imata že več let občuten primanjkljaj. Hotela sta tudi ugotoviti, katera javna dela naše prebivalstvo najbolj potrebuje.

Občini Grmek sta priznala potrebo po izrednih prispevkih za vzdrževanje občinskih cest; v občini Dreki so pa sklenili popraviti nekatere vodovode, povečati število šolskih poslopij in popraviti sedež občine.

Prisotni občinski predstavniki so izrazili željo, da bi mladini nudili večjo strokov-

no izobrazbo, ki je danes mnogo nižja kot marsikje drugod po državi. Le večja strokovna izobrazba namreč lahko mladini pomaga, da dobi delo doma in v tujini. Prefekt je obema občinama obljubil pomoč.

Ob tej priliki je prefekt izročil grmiškemu županu 500 tisoč, dreškemu pa 600 tisoč lir podpore.

IZ AZLE

V naši dolini so se v zadnjih dneh zopet pojavili številni divji prašiči.

Domača lovca, 28-letni Franko Dreščič in 45-letni Ubald Galanta sta se predpreteklo nedeljo z njimi hudo spopadla v bližnjem gozdu. Najprej sta naletela na velikega divjega prašiča, ki se ni hotel umakniti, temveč grozeče silil vanju. Lovca sta takoj namerila vanj puški in ga ustrelila. Tedaj se je pa pojavilo krdelo 10 merjascev ter moza obkolilo. Lovca pa sta se jim postavila po robu, enega ubila in nekaj ranila. Šele nato so se ostali merjasci zopet umaknili v hosto.

IZ ZABNIC

Letos je sv. Miklavž zelo razveselil naše otroke z bogatimi darili. Zvečer je obiskal tudi naše pevce, ki so se ga zelo razveselili.

V naši vasi se je preteklo nedeljo pričel misijon, ki ga za Slovence vodi o. Fidelis iz Gorice. Upamo, da bo tudi pri nas misijon tako odlično uspel kot v Gorici.

IZ RAJBLJA

V zadnji številki smo med drugim omenili, da nam vse stranke obljubljajo vodovod, če zmagajo pri občinskih volitvah. S tem pač izražajo prepričanje, da mora to delo izvesti občina. Sodimo pa, da bi to za-

devo morali drugače urediti, kajti pri nas je rudarsko podjetje, ki ima mnogo dobička in bi zato bilo pravično, da na svoje stroške zgradi vodovod. Uresničiti bi bilo treba načelo, da, kdor ima v občini največ dobička, naj zanjo največ prispeva!

Pristojno ministrstvo je izdalo zakon, ki določa, da se rudarji upokojijo s 55. letom, če so delali 15 let pod zemljo. To je socialno pravično, ker je delo pod zemljo zelo naporno in večkrat tudi smrtno nevarno. Nečesa se pa vendar bojimo: doslej je bila namreč navada, da so rudarji ostali tudi po upokojitvi v svojih stanovanjih, ki jim jih je dalo podjetje. Tako je bilo pod Avstrijo in tako je ostalo tudi pod Italijo. Z novim zakonom bo pa upokojeincev več in ne vemo, če bo dovolj stanovanj. Podjetje in občina morata zato pravočasno poskrbeti, da se to vprašanje pravično reši.

Š Tržaškega

Zgonik:

PRORAČUN IN GOSPODARSKI NAČRT

V soboto se je sestal zgoniški občinski svet ter med drugim soglasno odobril proračun za leto 1960. Ta tudi letos izkazuje občuten primanjkljaj, čeprav je občina skušala čimbolj varčevati z izdatki. Proračun predvideva nekaj nad 10 milijonov dohodkov in okrog 29 in pol milijona rednih ter izrednih stroškov, tako da znaša primanjkljaj nekaj nad 19 in pol milijona lir. Za uravnovešanje letošnjega proračuna je občina prejela od države 11 milijonov, za prihodnje leto pa potrebuje 8 in pol milijona lir več.

Dohodki in izdatki so v glavnem ostali nespremenjeni; od izrednih stroškov pa omenimo zlasti 2 milijona 520 tisoč za nakup opreme v novi zgoniški šoli, 170 tisoč za postavitev novih cestnih znakov in okrog 900 tisoč lir za občinske volitve ter volitve senatorjev. Prav ti izredni, a neizogibni izdatki občutno obremenjujejo občinsko gospodarstvo ter višajo letošnji primanjkljaj.

Svet je obenem sprejel predlog novega gospodarskega načrta, ki predvideva strošek 39 milijonov lir za izvedbo raznih del. Levji delež, in sicer 27 milijonov, je določen za urejevanje in asfaltiranje poti, zlasti za ceste Salež-Samatorca, Repen-Zgonik in Repnič-železniška postaja Prosek. Kmetovalce bo gotovo zanimala postavka 6 milijonov za zgradnjo dveh stavb, kjer bi imel ambulanto živinozdravnik ter bi bila obenem postaja za umetno oplojevanje.

Na koncu so svetovalci odobrili novi regulacijski načrt.

Sveta noč v Beneški Sloveniji

Filip Terčelj

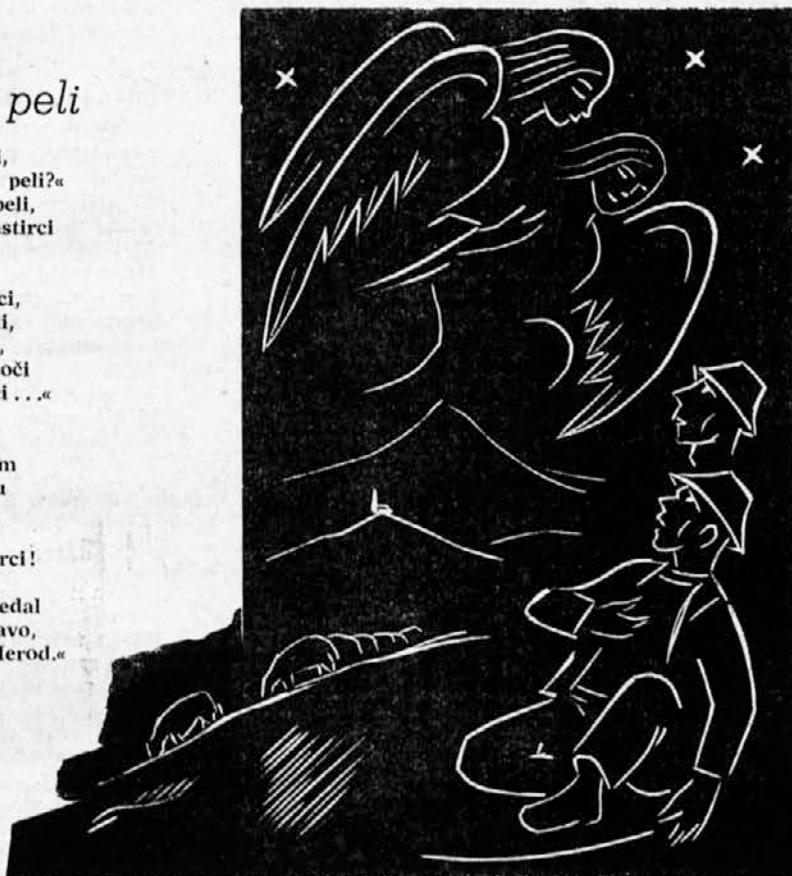
Angelci so peli

»Povejte, zlati angelci,
kako ste v sveti noči peli?«
»Božje pesmice smo peli,
vendar so nas vsi pastirci
lahko razumeli!«

»Nam pa, božji angelci,
svete pesmice so vzeli,
jezik materin prekleli,
da nam niti v sveti noči
peti Jezuščku ni moči...«

Angelci so se zgrozili
in pastircem jokajočim
so po božjem naročilu
te besede sporočili:

»Nič ne jokajte, pastirci!
Pojte! govori Gospod.
On, ki vam je prepovedal
pesmi peti v božjo slavo,
je zločinec — kralj Herod.«

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pisatelj Rebula o knjigi Stanka Vuka:

„ZEMLJA NA ZAHODU“

Objavljamo oceno knjige »Zemlja na zahodu«, ki jo je podal pisatelj Alojz Rebula pretekli petek na tržaškem Radiu.

»Končno se je prikazala na policah naših knjižarn knjiga, ob kateri bi moral literarni recenzent namočiti pero v slovesno črnilo. In tu ne bi niti hotel preko mere poudarjati tragičnosti človeka, ki sama na sebi posvečuje to Zemljo na zahodu s pečatom mlade krvi. V času, ko je smrt na debelo pirovala med našimi ljudmi, je bil Stanko Vuk ena od žrtev, pa naj bi bila ta žrtev še tako pretresljiva, združena z žrtvijo njegove mlade življenjske družice in vrhu tega še zavita v neodgonetljivo skrivnost. Poudariti bi

hotel v prvi vrsti vso človeško svežino dokumenta, ki nam je bila s to knjigo podarjena.

Zemlja na zahodu je mogoče najtoplejše slovenska povojna knjiga, če naj s tem izrazom mislimo na knjigo kot na najtotalnejši proizvod človeka. Predvsem poezija Stanka Vuka: recenzent, že oglušel od toliko formalističnih povojnih verzov, bi skoraj govoril o odkritju, če ne bi videl te poezije še vse mladostno pogojene od takratnega ozračja v slovenski, predvsem katoliški literaturi. A če naj poudari zorno svežino podob, čustveno širino obzorja in za študenta italijanske univerze kar rafinirano poznanje našega pesniškega izraza, bo tvegati tudi ta izraz: odkritje.

V teh redkih Vukovih pesniških listih slovensčina zazveni s tisto svežino vsebine, ki jo danes zastoj išče mo v naših literarnih glasilih. Prav tako proza sicer ne napoveduje velikega besednega tvorca, pa je vseeno tako sveža, tako resnična, tako polna zemeljskih vonjev rodne spodnjega Posočja. Široko razgledani študent, ki je bral Dos Passosa in pisal scenarije, ki je hotel skozi življenje z neko gosposko aristokratsko gesto in hotel postati diplomat, je kljub temu dobro čutil, da je mogel zidati samo na izročilu. Zato dragocenost teh proznih sestavkov, ki nam po dvajsetih letih zadušijo z vonjem čistega narodnega blaga. Toda morda se ne motim, če mislim, da bo šel Stanko Vuk v slovensko literarno zgodovino predvsem kot avtor pisem ženi. Ko jih je s svojo drobno kaligrafsko pisavo pisal iz dna ječe, si ni predstavljal, da si je prav z njimi zidal svoj najlepši literarni spomenik. Dotlej je bil med Slovenci nekakšen strah pred takšnim intimnejšim dokumentom med možem in ženo. Zdaj imamo takšen dokument tu, kakor oranžni šopek, namočen v krvi skupnega tragičnega konca.

Naj omenim, da je Zemlja na zahodu naša mogoče najtoplejše knjiga tudi po svoji zunanji opremi. Spacalova reprodukcija ji idealno ubira platnico. Rojak Lino Legiša pa ji je napisal uvod, ki ga imamo lahko za končnoveljavno monografijo o človeku in literatu Stanku Vuku. Monografija, ki je obenem ljubezni polna obuditev celega obdobja naše nedavne zgodovine.

Skratka, z Zemljo na zahodu je prišla v Trst knjiga, kakršne doslej v naših knjigarnah nismo mogli dobiti. In ni tvegano prerokovati, da bo ta knjiga za dolga leta naš slovenski best-seller.

Meh za smeh

V založbi Garzanti je izšla humoristična zbirka »Umoristi del Novecento«. V knjigi je zbranih devdeset pisateljev, ki so porazdeljeni po narodnostih: Italijani, Francozi, Nemci, Angleži, Američani, Španci, Rusi in Čehi. Vsebinsko poživljajo tudi slike, ki prav tako vzbujajo smeh kot šaljive zgodbe. Vrednost knjige sega preko običajnih »zbirk za na potovanje«, ki naj krajšajo čas. V zgodbicah se zrcali eno stoletje zdravega humorja, ki ga v razburljivih časih človek tako potrebuje.

Slovenski prevodi v tujini

V zadnjem času so prevedli v tuje jezike več slovenskih pisateljev. V Moskvi je izšlo Izbrano delo Ivana Cankarja. V njem je objavljenih več črtic, roman Martin Kačur in tri drame.

V angleškem jeziku so izdali v Londonu prevod romana Cirila Kosmača »Pomladni dan«.

Državno založništvo mladinske knjige v Pragi je pa izdalo Prežihove »Solzice«, ki jih štejemo med njegova najboljša dela.

V ruščini je še izšel »Teleskop« Ivana Bratka, ki opisuje življenje naših internirancev v Gonarsu. Knjiga je že izšla tudi v drugi češki izdaji.

Slovenske popevke

Besedilo: Lev Svetek • Muzika: Vladimir Stiasny

Prišla je pomlad

(Fox - moderato)

Trararara, trararara, čuje se sred polja,
trararara, trararara, vigred je spet prišla!
Majskih noči blaženi sni čisto vas prevzemo,
smele želje tiho v srce kradejo se ljubo.

Priпев:

Tiho, tiho prišla je v deželo pomlad,
prav po prstih prišla je lahno, prelahno,
na skrivaj dotaknila se spečih je trat,
poljubila jih nežno, toplo.

In že vzcvetela sta polje in ravan
in zazvenela pesem je čez plan:
zdaj nikar ne žaluj,
zdaj nikar ne tujuj,
zdaj se cvetja pomladi raduj!
Zdaj pomladi se le raduj!

Besedilo: Aleksander Skale • Glasba: Jože Privšek

Cesta bela

(Medium fox)

Ko sonce zlato sveti z neba,
ko veter veje tja prek polja,
zaželim si takrat prav močno,
da odšla bi tja, kjer je lepo.

Priпев:

Glej, cesta bela kot svetel trak,
v daljave modre vabi korak;
od jutra, ko se dan zbudi,
pa vse dokler se ne znoči,
na stotine ljudi
po njej hiti.
Ah, cesta bela, kam vodiš mi?
Kam tem ljudem se tako mudi?
To se sprašujem dan za dnem,
ker vedno gledam svetli trak;
po cesti beli vse hiti!

Ko blede luna sveti z neba,
v noči srebrni se nam smehlja,
zaželim si takrat prav močno,
da odšla bi tja, kjer je lepo.

Priпев:

Glej, cesta bela kot svetel trak,
v daljave modre vabi korak;
a od takrat, ko se znoči,
do jutra, ko se dan rodi,
na njej nikogar ni,
takrat vse spi.
Ah, cesta bela, mar se mi zdi?
Mar varajo le me zdaj oči?
Dve senci glej, tesno objeti
gresta zdaj to svetlo noč,
to ni privid.
Ah ne, to vse resnično je!
Saj zdi se, kot da gledam sanje,
ki jih sanjam vsako noč:
dve senci, to sva jaz in ti!

Besedilo: Dragutin Britvič • Glasba: Miroslav Biro

Mirno teče reka

(Prva nagrada na festivalu v Opatiji)

Mirno teče reka, mir utripa v žitu,
zrak zaziblje misli, misli in gozdove.
Križa ptic zdaj povsod
vedro križajo nebesni svod,
sonce, smeh tu in tam,
veder človek ni nikoli sam.
Ko zaslušiš pod rokami cvet,
tu si velik ti in tvoj je svet.
Mir potem, mir drhti,
reka, gozd pa modri svod in ti!
Mavrico še snemi kakor sončno svilo,
vse zlato bo dneva vanjo se stočilo.
Križa ptic...

Smučarji na Sv. Višarjah

Foto dr. L. Dolhar

Umetniški razstavi

V soboto so v Novi Gorici odprli umetniško razstavo akademskega slikarja Rafaela Nemca. Razstavljenih je 35 del, ki kažejo razvojno pot umetnika. Po rodu je iz Vrtojbe. S težavo se je prebil skozi mlada leta, ko je bil pod fašističnim režimom Slovincem oviran sleherni kulturni razmah. Šele leta 1939 se mu je posrečilo priti na umetniško akademijo v Benetkah, kjer je našel v profesorju Cadoriniju pravega mentorja. Študij so mu prekinila vojna leta, ker je moral v kazenski bataljon na Sicilijo. Ko se je vrnil preko Korzike in Južne Francije domov, je na isti akademiji položil izpite. Postal je profesor risanja in umetnostne zgodovine na raznih šolah. Danes poučuje na gimnaziji v Novi Gorici. Kot priznan umetnik se je uveljavil na razstavah v Benetkah in v Jugoslaviji. V njegovih delih odkrijemo čudovito neposrednost in privrženost domači pokrajini. Ljubezen do goriške zemlje odseva iz slik o goriškem gradu, Kronbergu in Kornu.

Razstava bo odprta do 29. decembra.

— • —

V nedeljo je bila odprta v Gorici na korzu Verdi št. 13 tudi razstava akvarelov našega tržaškega rojaka Roberta Hlavatyja. V prostorih društva S. Gregorčič je razstavljenih 20 njegovih del. Motive zajema najraje s Krasa. Pokrajina je podana realistično in obenem z nežnostjo, da se oko na slike kar odpočije.

Hlavaty je sicer po poklicu zdravnik, toda čopič ga je že od mladosti vlekel k umetniškemu ustvarjanju. Ime si je pridobil ne samo z razstavami v Trstu, Beogradu, ampak tudi na skupinskih razstavah v Pragi, Haagu, Torinu in na Dunaju. Poleg poklicnega dela najde še vedno čas, da pride do izraza tudi njegova umetniška narava.

— • —

KONCERT BOŽICNIH PESMI

Koncert božičnih pesmi bo tudi letos zadnjo nedeljo v letu ob 15. uri v goriški stolnici. Koncerta se bo udeležil tudi nadškof msgr. Ambrosi.

Stanko Vuk

Višarska legenda

(Iz najnovejše knjige „Zemlja na Zahodu”)

Predolga je rajža,
pretemna je noč:
vžgi nam, Marija,
nebeško luč.
Narodna

Prvi septembrski snegovi so čez noč zameli gore Globoko iz Rezijske doline zrejo stare, prepele hiše začudeno na Kanin, ki se je posrebril, samotne smreke na travnatih klancih so se ukri-vile v prvi mrzli sapi. Jesen je. Čas vrnitve se je približal.

Pastirji s planine Grubje, z Nizke, s planine Javorom, s Planinice, iz Kota in s planine Črnega potoka pod Mužci so prišli s čredami v dolino, a osojski mežnar Tomaž, ki so ga leta komaj malo zlomila in zime le za spoznanje posrebrile po la-seh, ni dočakal, da bi se vrnil sin, divji lovec.

Ure mu teko tegobno.

Sede na prag v zadnjem oktobrskem soncu, gle-da v gore in moli po hribovsko, toda iz srca; za hčer, ki se je omožila v Bjelo, a ni srečna z možem in nima otrok; za rajno, ki je skrbela za hišo in je njena postelja zdaj hladna in mrzla; za vreme, da bi ne deževalo in bi lahko posekal v skoraj na-vpičnih tratinah še nekaj krme za ovce; za koruzo, da bi bilo dovolj polente na zimo, in zase, grešnika, da bi bil kmalu odpoklican iz te revne Rezijske doline.

»Pri štirih vetrovih«, v samotni krčmi ob osoj-skem potoku igra lajna za slab groš dolge jesenske večere. Gosta, mrzla megla prihaja z gor, daleč za meglo, tam nad Žrdjo, pa so zvezde. Potem pridejo vlažne oktobrske noči, le nad Kaninom je nebo

mrzlo in jasno, ko da ga je očistil mornik z gobo, napojeno v kislu, v Subici se oglasi v noč ura za verne duše v vicah in jok zvonov šumi v vetru ko črna voda.

Takrat, še skoraj poleti, mu je prinesel redkobes-dni gozdar novico: grofovi hlapci so pri Kolku ujeli Tunina in ga odpeljali v Skluže.

Tomažu je zastalo srce. Za hip mu je srce v ne-drijih oledenelo, potem se je zopet zganilo, kakor se odpre rana, iz katere zacurljajo tri, štiri goste kaplje krvi.

Prestar je bil, da bi se odpravil v Skluže prosit milosti.

Dolga je dolina, da bi jo Tomaž prehodil. In še opravil bi nič ne. Ostal je potrč pod Kaninom, priž-gal sveče in poslušal fante, ki so na večer, samot-ni, brez Tunina, peli: »Rasti, rasti, rožmarin...«

Na noč svetega Lukeža evangelista pa mu je pa-dla na posteljo mesečina in je videl v snu: Velika srebrna zvezda se je ustavila nad bajto in po pro-sojni megli je prišla z gor v njegovo preprosto so-bo prečudovita Mati božja višarska. Imela je sinji plašč in sama je bila. Mladega Sina, ki je še sla-boten, je pustila v zavetni cerkvi tam gori sredi snegov, na Višarjah. Njen obraz je bil otožen.

»Mati božja, zakaj ste žalostni?« je vprašal To-maž.

»Kaj bi ne bila,« je dejala Mati božja. »Od po-mladi do jeseni hodijo k meni ljudje, od vseh ve-trov romajo preko gor in skozi doline, le na zimo, ko pokrije sneg na debelo smreke in tratine okoli cerkve, da ni najti ne praga ne trdnih hrastovih vrat, za božič, ko nama je s Sinom najbolj mráz in sva najbolj otožna in sama, takrat ni romarja.

da bi nama delal družbo, tam gori na Višarjah, sre-di snegov.«

Velika srebrna zvezda nad bajto se je utrnila, mesečina je padla ko ivje s postelje na pod in To-maž je bil zopet sam.

Pomel si je oči: v sobi je bil samo še vonj po zrelih jabolkih.

Stopil je na prag.

Ozek in črn rezijski potok se je vil ko žila goščene krvi. Smreke so šumele v vetru s severa. Zvezde so mirno gorele nad hribi.

Takrat se mu je zazdelo, da je bilo znamenje, kar je videl. In zaradi tega znamenja se je zaoblju-bil: če pride sin iz ječe, pojmeta za božični večer na Višarje, in da ne bo Materi božji in Sinu mráz, ju bosta ogrnila s svojima raztrganima suknjama, oče s svojo Mater božjo, Tunin s svojo pa Sina.

Potem je čakal.

V decembru je tanka plast snega pokrila rušo v dolini. Steze so postale lužaste, prehodi preko hri-bov nemogoči. Pritisnil je mráz.

Tomaž je čakal sina.

Pripravil je leščerbo, dolil lanenega olja in ure-zal dve podpornjači.

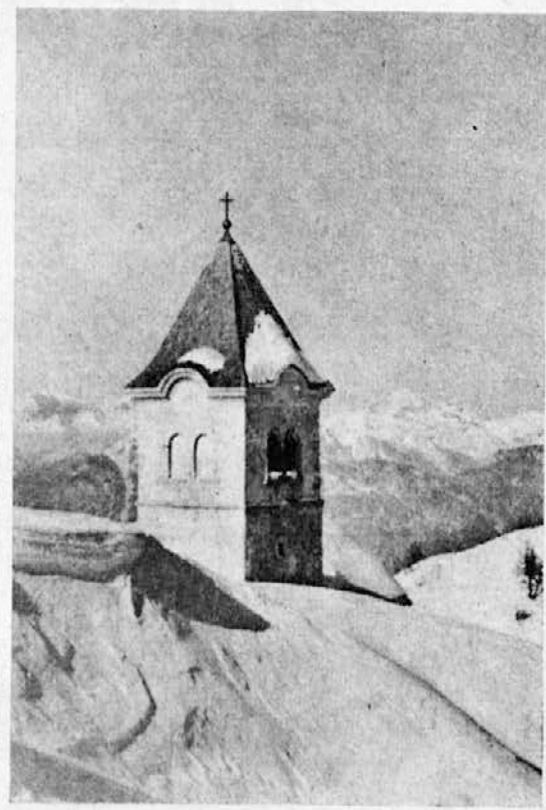
Zmrzovalo je. Večeri so bili mrzli in jasni. Iz doline so se videle luči v Koritih pod Kaninom ka-kor v Betlehemu nad jasicami.

Tri dni pred božičem, pod noč, je potrkal tujec na vrata. Obraz mu je bil zarasel, lica upala.

Tomaž se je prekrižal in si komaj upal vpraša-ti: »Tunin?«

»Da, jaz sem,« je odgovoril oni od zunaj. »Od-prite!«

Ugasila sta trsko, ki je še gorela, in Tunin se je oteščal s tem, kar je našel v shrambi. Potem je razložil, kako je ubežal iz ječe v Sklužah, da mora

Sv. Višarje pozimi

Foto dr. L. Dolhar

še nocoj preko Kanina in potem dalje v Trento, k divjemu lovcu Kverhu, kjer bo na varnem do po-mladi.

»Čez Kanin boš šel,« je dejal Tomaž, »a ne še v Trento. K Materi božji višarski sem te zaobljubil za božični večer, če prideš iz ječe, in tja morava prej.«

Po polnoči sta se molče vzdignila na pot. Vzela sta grčasti podpornjači, sin, ki je stopal spredaj, je nesel leščerbo, oče za njim culo z mrzlo polen-to in sirom.

Do planine Grubje sta hodila v trdi noči po sne-gu dobre tri ure. Vsa premražena sta legla v seno.

Naslednje jutro sta bila ob prvi kalni svetlobi pod ledenikom na severni strani Kanina. Pri Beli peči, tam, kjer rasto poleti planike, velike kot je-senske zvezde, sta se oteščala.

Kope gor so se grmadile visoko pod nebo. Bog ve, kje so se skrivali srnjaki in s kadečimi se gobci iskali mahu pod snegom ali lubja mladih brez. V Mrzlem potoku so zledeneli vsi tanki curki gorske vode. Močvirne loke pod Mangrtom so se prevlek-le s temnim, zamolklim ledom. Gore so se kopičile okoli, ko da bi bile rezane iz trdega javorovega lesa. Njim je bila megla prijeten hlad in sneg sva-tovsko oblačilo.

Proti poldnevju, ko je postalo nebo jasno in pro-sojno ko na pomlad, sta prišla romarja do Rabelj-skega jezera: ležalo je sredi snegov ko zelen list bršljana.

Potem sta počila.

Tiste čase so hranile zarjavele ključe višarskega hrama tri vikarije, ki so ležale na treh cestah, po katerih so prihajali romarji: za gorjane s težkim polenom ona v Mrzli vodi, za vesele romarje s se-vera, ki so nosili s seboj sodček vina, ona v Zab-nicah, za reveže in pastirje iz Furlanije ona v Ovč-ji vasi.

Pod večer sta potrkala na vrata vikarije v Mrzli vodi. Star gospod je prišel odpirat. In ko je slišal, kaj želita, se je nehote premaknil in za trenutek mu je zmanjkalo besed.

»Ključee?«

»Da, ključee!«

Vikar je videl njuna oguljena suknjiča in lačne oči, pa se je spomnil, da je krona Matere božje višarske iz suhega zlata.

»Ne dam!« je viknil. »Potepa sta, pa ne romar-ja,« in je zaloputnil težka, okovana vrata.

A Tomaž in Tunin se nista vrnila. V zavetišču na koncu vasi sta prenočila in čemerni krčmar ju je zbudil ob prvem petelinjem klicu.

Pričela sta se vzdigovati na Višarje.

Pot med velikimi košatimi smrekami je bila ne-dotaknjena. Že dolgo ni bilo tod človeške stopinje. Odtisi v snegu so kazali, da jo je le tu in tam v diru presegal divji zajec ali kozel, ki je iskal še zelen grm.

(Nadaljevanje na 10. strani)

Detece v jaslih leži...

Spomini hité nazaj v srečna leta otroške blaženosti, ko je še vsa družina prižigala svečke ob jaslicah in tudi v bedi in pomanjkanju uživala božično veselje.

Spomini se zapletajo v tista huda leta, ko se je božič praznoval med prasketanjem strojnic. Na sveti večer je ves grom kot na tajno povelje utihnil. Z obojnih strelskih jarkov na Oslavju so nihali v noč plamenčki svečk, ki so jih vojaki — družinski očetje prižgali ob bornih papirnatih jaslicah, da vsaj malo pobožičujejo z oddaljeno družino.

Se v ječi smo se za božični večer zastrmeli v drobcene papirne jaslice, ki jih je tovariš v muki prejel v pismu in jih postavil na rob trdega ležišča. Strmeli smo tiho v podobo Deteca, dokler ni ta in drugi tovariš obrisal solze in si potegnil plahto čez glavo.

Skromne jaslice vzbujajo mehke občutke v človeški duši že od zdavnaj. Krščanska navada postavljati podobo kraja, kjer se je večna Beseda utelesila, sega že v tretje stoletje po Kristusu. Tedaj je papež Liberij razglasil božični dan za praznik. Sezidal je tudi cerkev v Rimu in jo posvetil rojstvu Gospodovemu. V to cerkev — danes stoji na istem mestu bazilika Marije Snežne — je ukazal postaviti preprosto leseno ostrežje kot posnetek betlehemskega hlevčka. Za božič so v »štalici« obhajali spomin na rojstvo. Navada se je razširila izven Italije v obliki nekakih verskih misterijev. Pod lesen napušč so postavljali kipe Device, sv. Jožefa, Deteca, raznih živali in pastirjev. Nikogar ni motilo, če je bil ves prizor obdan od smrekovih gozdov in pokrit s snegom, ali če so bili pastirji vitezi. Poglavitna je bila živa vera, ki je oživljala podobe in spomin na Betlehem.

V polnem občutju božične noči so zaživel zgodovinski prizori, ko je sv. Frančišek Asiški za božič l. 1223 postavil v tiho votlino Greccio, sredi čudovitih umbrijskih gora, preproste lesene jasli. Okoli stoječi so bili presunjeni od svetosti noči, ko so nenadoma uzrli čudež, ki ga je eno stoletje kasneje upodobil nesmrtni Giotto. Slika o prikazanju božjega Deteta se nahaja v zgornji cerkvi v Assisiju. Prva je pokazala svetu, kako je hotel imeti jaslice asiški ubožec. Takšne so šle potem po vsem svetu.

Filip Terčelj

K jaslim

»Pastirji betlehemske
zakaj o polnoči ste budni,
zakaj hitite lačni, trudni
k jaslicam?
Jasli so revne,
slama je v njih,
Dete v planicah,
v hlevcu preprih.
Mi gremo raje h koritu!
V vsakem koritu je jed,
v njem je zaslužek, denar,
v njem so časti in slasti —
kaj nam je Kristusa mar!
Veste pastirji, naš edini vladar,
— da vam povemo odkrito —
je denar in globoko korito.«

V stoletjih

Vsaka dežela je na svoj način postavljala jaslice. Osebe ob njih so nosile sodobne obleke in kroje. Le bistvene poteze frančiškove jaslice so ostale.

Ponekod so božične dogodke prenesli iz cerkva na mestne ulice. Leta 1336 so dominikanci v Milanu priredili kar pohod treh modrih s kamelami in sloni. Nepregledna množica, oblečena v vse mogoče vhodnjaške noše, je drla za njimi od cerkve do cerkve, kjer so predstavljali Herodov

Motiv iz Dolomitov

Foto dr. L. Dolhar

dvor, Betlehem in do hlevca v cerkvi sv. Evstorgija. Proti koncu srednjega veka je prišlo v navado postavljati k jaslicam lutke, včasih celo v človeški velikosti.

Jezuiti v Monakovem so leta 1607 postavili prve jaslice z velikansko pokrajino kot ozadjem. Vse se je na prizorišču gibalo, celo potočki so tekli. Ljudje, živali in okolica so bili povzeti po severnjaški pokrajini. Za časa kardinala Richelieuja so v Parizu postavljali Betlehem z okolico in pastirje v pravem rokokojskem slogu; na Angleškem v stuartovskem, v južni Italiji pa, kot so ljudje oblečeni v Kalabriji in z ljudmi. Čim več postav in živali se je gibalo na »betlehemske poljanah«, tem bolj imenitne so se zdele jaslice. Včasih je versko okolje kar zginilo za odrskim uprizarjanjem.

V zadnjih letih po južnih krajih zopet vpeljujejo gibljive podobe, vendar skušajo posneti tradicionalno dobo izza Kristusovih časov.

Med Slovenci so pa še vedno priljubljene jaslice »po starem«: hlevček in Detece z Marijo in Jožefom, nekaj pastirjev z ovčkami na mahu in pa svečka, prava božična svečka, ki tli vse naprej v vsakem še tako zakrknjenem človeškem srcu — na ta sveči božični večer.

r. b.

Višarska legenda

(Nadaljevanje z 9. strani)

Megla je zožila prostor med smrekami.

Sveže, srebrno ivje je pokrilo veje, redki brinjevi grmi so dišali po zemlji, ploščati šopi trave so silili iz snega.

Jož, nihče ni vedel, kdo je očistil romarska znamenja, na katerih je z nerodno roko narisano, kako teče Kristusu iz srčne rane curek rdeče krvi, ki pere verne duše v vicah... Tudi tisto, na katerem je napisano, da je tu nagle smrti ob uri, ki je skrita in je morebiti še nocoj, umrl grešnik in romar iz Cedada. In tudi tisto, na katerem se v krčih vije Gospod, nevidni Lovec, na poti našega življenja... Morda pa je bil to nočni dež, morda pa veter od morja, kdo ve.

Tunin in Tomaž sta se vzdigovala trudoma in počasi.

Na večer sta prišla pred cerkev. Sneg, visok več sečnjev, je gledal skozi motna stekla v hram božji in vrata so bila čisto zasuta.

Odložila sta leščerbo in podpornjači ter pričela grebsti z rokami sneg od vrat. In ko sta se dogrebla — glej: vrata so bila odklenjena.

Pokleknila sta in po kolenih šla do oltarja, kjer sedi v mrazu, samotna in otožna, sladka Mati božja višarska.

Tu sta prižgala sveče.

Potem je Tomaž slekel suknjo sebi in sinu in z nerodno hribovsko roko odel s svojim suknjičem Mater božjo, s sinovo pa božjega Sina.

Dolgo sta molila.

Ker pa sta bila trudna in lačna, sta sedla na prag, da se odpočijeta in oteščata.

Gosta tema, ki je prihajala iz Zajzerske doline, je ugašala ko črna megla pod zvezdami. Gostosevci so goreli nad Gamsovk, nebeški strop se je stiskal nizko nad goro in hram Matere božje je bil ko iz pisane majolike.

Trudna sta se naslonila na trdna hrastova vrata in zaspala. —

Prvi pomladanski romarji so ju našli zmrzla na cerkvenem pragu.

Ob desetletnici tržaške dijaške revije:

„LITERARNE VAJE“

Tržaška dijaška revija Literarne vaje je preteklo šolsko leto obhajala svojo desetletnico. V tej ne kratki dobi je opravila veliko in dragoceno delo, katerega uspehi so razvidni že danes.

Ze samo dejstvo, da zasledimo v reviji imena dijakov in dijakinj naših srednjih šol, je zelo razveseljiv pojav. Dokazuje nam, da imamo tudi v tržaškem duhamornem ozračju skupino mladih ljudi, ki jih nista zajeli sla po materialističnem uživanju in vsesplošna brezbriznost, temveč da v njih še živi smisel za duhovno in resno delo.

Tem prizadevnim dijakom in dijakinjam so Literarne vaje omogočile, da so se izpopolnili v rabi materinega jezika in si razširili kulturno obzorje. Poleg tega pa je reviji uspelo vzgojiti nekaj obetajočih mladih književnikov, ki so prerasli raven dijaškega lista ter danes že nastopajo v raznih kulturnih časopisih.

Lanski letnik

V preteklem letniku Literarnih vaj je sodelovalo 44 dijakov in dijakinj s 50 črticami in krajšimi povestmi ter 24 pesmimi. Ker je revija namenjena dijakom, ki se šele pripravljajo na književno delovanje, moramo ocenjevati njihove spise s posebnimi merili. Če upoštevamo namen revije, moramo priznati, da so na splošno zadovoljivi. Nekateri izmed njih so vsebinsko in oblikovno celo odlični. Med temi sta dva daljša prispevka, ki sta izhajala skozi vse leto. Lučka Komac se je v povestici »Tako je moralo biti« spoprijela z notranjimi boji dijakinje, ki trpi zaradi užaljenega ponosa, medtem ko je Metka Kacinova v sestavku »Spomini« orisala počitniške dogodivščine dijaške skupinice. Pri prvi je opaziti težnjo po psihološkem poglobljanju, pri drugi pa sproščeni in tekoči slog. Precejšnjo zrelost je v svojih črticah pokazal Dositer Nušič, ki pripoveduje zanimivo in pristrčno. Reportaža o španski bikoborbi, ki jo je spisal Hadrijan Sancin, je pisana prijetno in s smislom za lahko razglabljanje. Nadarjenost za pripovedovanje kažejo spisi Marije Floridanove in Bruna Roziča, medtem ko si je Aljoša Volčič ustvaril svojstven slog, ki se izraža v živem in napetem podajanju. Danilo Lovrečič in Pavel Metzel sta s svojimi prispevki pokazala, da imata dokaj smisla za humor.

Med najmlajšimi se odlikujejo Ivan Klun, Metka Ostan in zlasti Radoš Možina, ki se utegne razviti v dobrega opisovalca posebnežev in karakternih slik.

Med pesniškimi prispevki izstopajo pesmi Danice Radovičeve in Rika Adamiča. Vsebinska njunih pesmi je občutena, pa tudi oblika ni slaba.

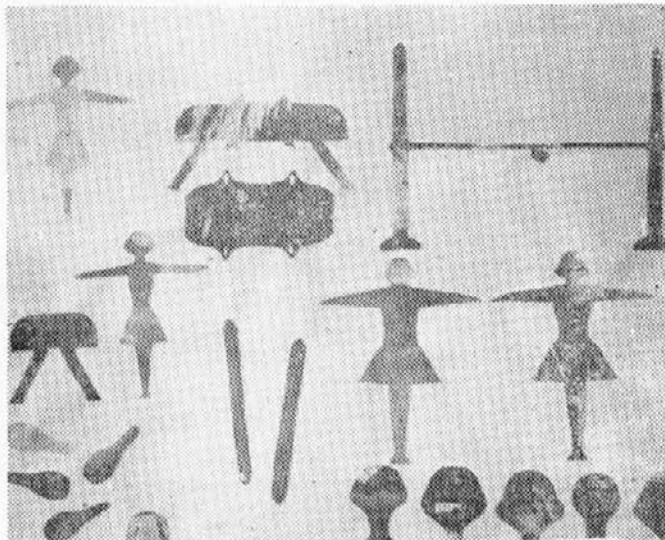
O kulturnih in znanstvenih novostih so poročali profesorji, zlasti Martin Jevnikar, Janko Jež in Josip Tavčar, medtem ko so gledališke in filmske predstave ocenjevali dijaki. V filmskih poročilih je Henrik Adamič pokazal, da se bo razvil v dobrega filmskega ocenjevalca, če bo nadaljeval po sedanji poti. V športnem predelku so zanimivi zlasti sestavki Danila Pilata.

Vsako številko krasijo bogati linorezi in risbe, ki revijo zelo poživljajo. Najlepša so dela Rika Adamiča, Marije Bolbove, Livija Možine, Andreja Okorna in Edija Zerjula.

Prva letošnja številka

Tudi prispevki prve letošnje številke so na splošno zadovoljivi. Med njimi sta dve povestici, ki bosta izhajali v nadaljevanjih. Riko Marc z višje realne gimnazije objavlja povest z naslovom »Fantastično«. Sodeč po začetnih poglavjih, bo zgodba res fantastična, obdelana pa v humoristični obliki. Do zdaj se je pisec še kar dobro odrezal. Nevarno pa je, da ne bi v težnji po duhovitem izražanju zašel v duhovičenje.

Drugi daljši prispevek je potopis Matjaža Scharta »Na črnem kontinentu«. Schart ima smisel za pripovedovanje in piše tekoče. Le včasih se zdi, da posveča nekaterim neznatnim dogodkom, kakor n.

Delo Vere Zerjul, ki je prejela 1. absolutno nagrado na CONIjevem natečaju

pr. večerji ali pa brošuri francoske letalske družbe, preveliko pozornost, medtem ko zanemarija opis življenja in srečanja z ljudmi v velenosti, kot je Marseille. Stari sodrnik Literarnih vaj Dositer Nušič s trgoške akademije je za to številko prispeval črtico »Zločin«. Sestavek je jezikovno in pripovedno dober, moral pa bi biti psihološko bolj poglobljen. V kratki črtici »Smrt« je Marija Debeljuh s klasične gimnazije pokazala, da je sicer nadarjena opisovalka narave, da se je pa premalo poglobila v notranje dogajanje morilke. Če bi bila to storila, bi bilo nasprotje med opisano harmonijo narave ter notranjo razdvojenostjo morilke večje in zato učinkovitejše. V spisu »Na postaji« je Zorka Orel načela zapleteno in kočljivo psihološko vprašanje, ki je tema mnogih zrelih in izurjenih pisateljev. Orlova pripoveduje sproščeno in tekoče, a pri tem — kar je spričo težke teme seveda popolnoma razumljivo — ostaja na površju. Preprostejšo snov si je izbral za svojo črtico Stojan Kodrič z višje realne gimnazije. V spisu »Prelom« je lepo opisal trenutek, ko se mladostnik začne zavedati, da je prestopil v odraslejšo dobo. Iz vsakdanjega življenja je tudi vsebinska sestavka »Zločin in kazenski«, ki ga je napisal učiteljski kandidat Azman, medtem ko Fedora Ferluga z nižje gimnazije razmišlja o pokojnih, o smrti in namenu našega življenja.

Pesmi so prispevali Riko Adamič, Ica in Marija Debeljuh. Med njimi se odlikujejo Icin »Oktober« in »Snežinke« ter Debeljuhove »Večeri«.

V »Kulturnih novostih« piše pisatelj Josip Tavčar o pomenu ponatisa II. dela Jevnikarjevih »Vsebin«, Boris Novak pa o letošnjih knjigah goriške Mohorjeve družbe. V predelku »Muzika« je živahno

pisana reportaža Henrika Adamiča o letošnjem festivalu jugoslovanskih popevk v Opatiji, v predelku »Sport« pa podaja Sportnik s trgoške akademije nekaj pametnih misli v zvezi z nujno potrebo po poživljivi športnega udejstvovanja na naših šolah.

Osnutek za letošnjo naslovno stran revije je napravil prof. Avgust Černigoj, medtem ko krasijo njene notranje strani linorezi, ki so jih izdelali Peter Podgornik, Andrej Okorn, Valter Pečar in Jurij Kufersin. Na zadnji strani so ponatisnena dela Vere Zerjul, Majde Pertot ter Lidije Ferfolja, ki so bila nagrajena na nedavnem CONIjevem natečaju.

Odlike in pomanjkljivosti

Upati je, da bo večina sotrudnikov vztrajala v dosedanjem ustvarjanju lastnega izraza. Njihov cilj mora biti, da s svojimi spisi povedo nekaj, kar bo v bralcih pustilo globok vtis. Zato se mora, preden začne pisati, zgodba v njihovi notranjosti miselno in čustveno zlit v enoto, poglobiti in prečistiti. Njihova pisana izpoved bo pa verna slika notranjega doživljanja le, če bodo odlično obvladovali izrazno sredstvo, to je — jezik. Književnik mora biti namreč sposoben izraziti najtanjšje miselne in čustvene odtiske. Zato mora biti njegov besedni zaklad bogat, njegova skladnja logična in prožna in njegov slog prečiščen.

Ob zaključku naj še omenim, da ima revija poleg mnogih odlik tudi nekaj pomanjkljivosti. Predvsem je treba omeniti, da ne zadovoljuje mentor-ski predelek. Revija bi morala svoje mlade sodelavce književno vzgajati. Uredništvo se pa v odgovorih na poslano prispevke omejuje zgolj na oznake, da so dobri, pomanjkljivi ali slabi, medtem ko bi pravi mentor moral povedati mlademu sodelavcu, zakaj je prispevek vsebinsko ali oblikovno pomanjkljiv ali slab, ter mu svetovati, kaj mora storiti, da napake odpravi.

Dalje revija ne ustreza popolnoma potrebam dijaštva, ker se je hote ali ne hote omejila zgolj na objavljane leposlovnih prispevkov, medtem ko bi morala vzbujati med dijaki tudi zanimanje za strokovne razprave. Čas je, da se višji srednješolci poskusijo tudi v obravnavanju gospodarskih, tehničnih, vzgojnih in drugih življenjskih vprašanj. Uredniki bi morali upoštevati, da živimo v popolnoma trgoškem okolju. S takšno vsebinsko razširitvijo bi revija verjetno pritegnila k sodelovanju marsikaterega dijaka, ki obiskuje strokovne zavode in se namerava po končanih naukih posvetiti zgolj praktičnemu delu.

Toda vse te pomanjkljivosti so malenkostne v primerjavi s poslanstvom, ki ga je revija opravila v zadnjih letih med našim dijaštvom. Za to delo gre zasluga njenim sotrudnikom in še posebej njenim požrtvovalnim urednikom, ki so s svojo vzgojno prizadevnostjo dokazali, da se popolnoma zavedajo nalog, ki jim jih nalagata čas in okolje.

Dosedanje uspešno delovanje revije nam jamči, da bodo »Literarne vaje« tudi v bodoče opravljale svojo nalogo častno ter izoblikovale skupino mladih ljudi, ki bodo verni predstavniki notranje pobe in razpoloženja najmlajših rodov.

D. Dobravec

Prof. Černigoj in nagrajenke s CONIjevega natečaja

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Naši ljudje so prišli v položaj, da lahko glasujejo le za fašiste. Ker tega niso hoteli, so do poldneva bili že vsi spet na domovih: vsega je v Dekanih volilo le 90 oseb. Stotine in stotine Slovencev je bilo tako oropanih volilne pravice.

KRVAVI DOGODKI V MAREZIGAH

Volilna nedelja 15. maja se je pa v Marezigah pri Kopru spremenila v pravo žaloigro. Tudi tu so se naši ljudje kot drugod že ob 7. uri zbrali pred voliščem, da pojdejo glasovat. Poslopje je bilo zastraženo od orožnikov in vojakov, kar je napravilo na domačine zelo po-

69. Dr. E. BESEDNJAK

voljen vtis. V tem so videli nekako zagotovilo, da se bodo volitve opravile v miru in redu. Proti volišču so šle z možmi tudi ženske, ker tisti dan niso nesle v Trst mleka naprodaj, ampak bile proste.

Glasovanje se je začelo malo pred 10. uro in potekalo v polnem miru, ko se je iznenada pripeljalo v Marezige 11 oboroženih fašistov iz Kopra ter jelo brez vsakega povoda razgrajati po vasi, kričoč: Abbasso i sciavi, morte ai sciavi! — Doli s Slovenci! V smrt s Slovenci! Po zidovih šole, občinskega doma in cerkvenega zvonika so narisali več za Slovence žaljivih karikatur.

Naši ljudje se pa niso dali izzvati, temveč ostali mirni in hladnokrvno požirali sramotenje, dobro vedoč, kaj hočejo fašisti doseči: izzvati nered in s tem preprečiti volitve. Ko pa so črnuhi sprevideli, da z žalitvami ne bodo dosegli svojega namena, so razstrelili pred cerkvijo bombo. Toda volivci so še nadalje ostali mirni na svojih mestih, saj so pred njimi bili tudi orožniki, o katerih so menili, da bodo, če treba, že sami prišli razgrajati.

PRAVA STRELSKA VRSTA

Da niti razstreljena bomba ne spravi Marezigancev iz ravnotežja, je črnuhe močno razsrdilo. Ker so za vsako ceno hoteli doseči svoj cilj, so za ograjo vaškega kala legli v pravi strelski vrsti na tla, samokrese naslonili ob zid ter jih namerili proti volivcem. Eden med fašisti je prevzel poveljstvo in ukazal uno, due, tre in zaporedne salve strelav so šinile proti volivcem.

Tedaj je bila mera dopolnjena: ljudstva se je polotila nepopisna jeza in v silobranu je seglo po sredstvu, ki mu je bilo najbližje; zagrabilo je po kamenju ter se razjarjeno vrglo proti hudodelskim napadalcem, ki so se začeli umikati, a pri tem še nadalje streljali proti Slovincem.

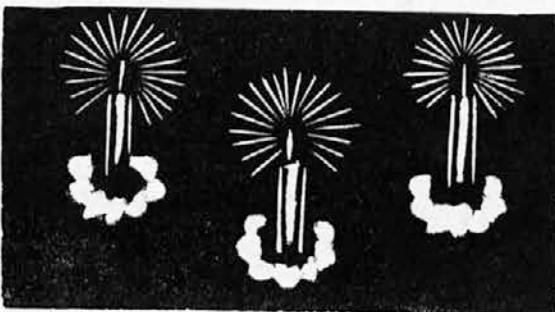
Naši ljudje, ki so se čutili resno ogrožene, niso poznali več ozirov. Nastal je divji spopad, v katerem so padli štirje fašisti, dva sta se umaknila neznano kam, medtem ko se je petorica napadalcev rešila v Koper, kjer je poiskala pomoč pri somišljenikih.

PETI MRLIČ

In res je bil kmalu na razpolago velik tovornik, poln oboroženih koprskih črnosraj-

čnikov, ki so se odpeljali na maščevalen pohod proti Marezigam. Ker pa je bila cesta pokvarjena, so se pri Vanganelu ustavili in nadaljevali pot peš. Med potoma so srečali nekega domačina in ga vprašali, od kod je. Mož je v svojo nesrečo po pravici povedal, da je iz Marezig, in zastran tega so ga Koprčani takoj umorili ter pustili njegovo truplo sredi ceste.

Od tu so črnosrajčniki nadaljevali pot proti Marezigam, kjer so že pri prvih hišah začeli streljati in lučati ročne granate v poslopja. Ko so ljudje čuli streljanje in pokanje, se jih je lotil velikanski preplah. Ženske in otroci so dvignili krik, moške so se poskrili, preplašena živina je drvela iz hlevov in begala po poljih.

In Bog si ga vedi, kaj bi se bilo prebivalstvu v Marezigah tisti dan še strašnega primerilo, da ni v poslednjem trenutku poseglo vmes vojaštvo, ki je dotlej stalo brezbržno ob strani in dovolilo koprskim črnuhom, da divjajo po mili volji med našim ljudstvom.

OBKOLJENA VAS

Videč, da se fašisti pripravljajo na širokopotezna zločinska dejanja, se je vojaštvo naposled odločilo jih ukrotiti. Marezige je od vseh strani obkolilo in nihče ni smel niti v vas niti iz nje. Zatem so fašiste stisnili v osamljeno skupino ter jih zapodili iz Marezig.

Dne 17. maja, to je drugi dan po volitvah, so fašisti pokopali svoje štiri v pretepu ubite tovariše. Njihova trupla so položili v mrtvašnico pokopališča v Kopru, kjer je bil tudi svečan pogreb. Položaj je bil zelo napet in nevaren, zakaj bati se je bilo, da se bodo črnosrajčniki skušali ta dan maščevati nad Slovinci v Kopru ali po vaseh njegove okolice.

Da bi preprečili nesrečo, so orožniki hodili na podeželju, tako n. pr. tudi v Dekanih, od hiše do hiše, pozivajoč naše kmete, naj razobesijo črne zastave z italijanskim trakom v znak sožalja za ubitimi fašisti, češ da bodo drugače črnosrajčniki vas sežgali. Spričo teh opominov in groženj so se kmetje vdali in izložili zahtevane zastave. Tako je bil pogreb opravljen, ne da bi udarile nove nezgode naše ljudstvo.

KAKO JE BIL V OPRTALJU

Fašisti in orožniki so na zločinski način ovirali volilno svobodo naših ljudi tudi v Oprtalju, vzhodno od Buj. Črnuhi so tu že

nekaj dni pred volitvami vdiral oboroženi v kmečke hiše, delali s silo preiskave po stanovanjih, da bi iztaknili glasovnice naše stranke ter jih odnesli ali uničili. Ondotni Hrvati se pa niso dali kar enostavno strahovati, temveč so se fašistom postavili v bran ter jih pregnali iz vasi.

Prav nič niso nanje vplivale grožnje fašistov, da bodo 16. ali 17. maja sežgali Oprtalj in okoliška naselja, ako naši ljudje ne bodo glasovali za kandidate Italijanskega narodnega bloka. Volivcem, ki bodo glasovali za fašistovske kandidate, so pa obljubljali, da lahko gredo takoj po glasovanju v gostilno in tam pijejo in jedo, kar hočejo, ker bo zanje vse plačano. O ondotnih Hrvatih so mislili, da bodo za liter vina in golaž prodali svoje narodno prepričanje, a so se zmotili, ker so morali bežati iz Oprtalja.

Orožniki so se pa spet prav sramotno obnašali: namesto da bi poklicali na odgovornost nasilne vdiralce, so v soboto pred volitvami prišli v vas ter zaprli več naših ljudi, o katerih so čuli, da so se bili črnuhom postavili po robu ter jih nagnali, od koder so prišli.

NAŠ ZAUPNIK

Orožniki so pa napravili še nekaj drugega. Dovolili so fašistom, da isto soboto obiščejo uradnega zaupnika naše stranke, ki bi naš moral drugi dan zastopati v volilni komisiji. Ker ga niso našli doma, so mu razbili vse pohištvo in stanovanje tako opustošili, da je ostal nepoškodovan le pod. Zažgati so mu hoteli tudi dom, a to so opustili, ker je tik ob njem stanovala neka sirota, katere hiša bi bila tudi zgorela.

Naš zaupnik je vsekakor uvidel, da ga orožniki ne mislijo vzeti v zaščito, da je torej prepuščen samemu sebi, in zato se je v soboto zvečer rešil iz Oprtalja z begom.

Glasovanje se je drugi dan opravilo na povsem protizakonit način. V volilni sobani je manjkala celica, kjer bi državljani lahko v polni tajnosti glasovali za tisto listo, ki jim je pri srcu. Sredi dvorane je bila samo miza, okoli katere je sedela volilna komisija. Njeni

člani so javno podajali volivcem glasovnice in nekateri so bili tako predrzni, da so valivcem kar sami »pomagali« vtikati glasovnice v kuverto. Taka je bila volilna tajnost v Oprtalju.

Proti nezakonitemu postopanju volilne komisije se je uprl tudi zastopnik Italijanske republikanske stranke ter se v znak protesta odstranil. Naš zaupnik je bil, kot rečeno, tudi odsoten. Tako so tedaj oblastva v korist fašistov brez sramu teptala v blato obstoječe postave, katere so pod prisego bila dolžna spoštovati.

OROŽNIKI - ZLOČINCI

Kot pravi hudodelci, ki bi morali biti takoj odpuščeni iz službe in zatem obsojeni na večletno ječo, so se obnašali orožniki tudi v Barban. Najprej si je upal ondotni brigadir pretepsti nekaj dni pred volitvami nekega našega človeka samo zastran tega, ker je trdil in dokazoval, da morajo Hrvati glasovati za kandidate svoje narodnosti.

(Nadaljevanje)

V DACHAUSKIH BLOKIH

113

E. Z.

Proti jeseni je prišlo nekomu pri taboriščni komandi na misel, da bi organiziral taboriščno godbo, in res so jo kmalu ustanovili. Pred večernim »apelom« nam je poslej skoro redno kakšno zagodla in tudi potem. Toda če je bila godba, je bilo treba uvesti tudi vežbanje, in tako so nas nekako od 1. septembra naprej silili, da smo po večernem štetju pri »apelu« korakali sem in tja in vežbali »links um!«, »rechts um!«, »marschieren!« itd. Vežbati smo morali tudi po pol ure in več, če ga je kdo preočito kaj polomil in je izgubil korak ravno, ko smo šli mimo SS-ovskega komandanta.

Ni nam šlo v glavo, zakaj je bila potrebna tista godba. Vsekakor je zvenela kot posmeh in tako smo jo tudi razumeli. Samo kak izreden bedak si je mogel predstavljati, da bo s sviranjem koračnic kaj izpremenil žalostno podobo dachauske stvarnosti. Objestne koračnice, po katerih so morali korakati v naglem pohodu okostnjaki, ljudje, ki so stali pravzaprav že z obema nogama v grobu, so bile naravnost fantastična burka, vredna velikega humorista ali krvavega cinika.

Vendar pa so se ob koncu poletja 1944 dogodile še druge stvari, ki so razodevale, da se življenje v taborišču spreminja in da se res bliža konec. Hrastelj nam je prej večkrat pripovedoval, kako so morali duhovniki na njihovem bloku skrivati Najsvetejše ali skrivaj obhajati ljudi in kakšnim šikanam so bili izpostavljeni. Zdaj pa so jih pustili kolikor toliko na miru in razneslo se je celo, da je v kopalnici vsako nedeljo dopoldne maša, katere se lahko udeleži, kdor hoče. Mnogi so z veseljem pohiteli k maši.

Ob nedeljskih popoldnevih pa so začeli prirejati v kopalnici koncerte. V taborišču je bilo mnogo glasbeno izobraženih ljudi in celo slavnih umetnikov, zlasti Francozov in Avstrijcev, pa tudi

Nizozemcev, Slovencev in drugih. Zato so bili ti koncerti na precejšnji višini, čeprav je primajkovalo godal in seveda vaj. Najbolj priljubljeni pa so bili nastopi improviziranih pevskih zborov raznih narodnosti. Tu so se Slovenci še posebno proslavili. Zlasti Stajerci so radi nastopili v tistem zboru. Mnogi med njimi so bili že od začetka vojne v taborišču in so bili zadovoljni, da so lahko enkrat spet pokazali, da so ljudje ter užili nekaj lepih trenutkov.

Vendar pa so, kar je zadevalo hrano in zdravstveno stanje, postajale razmere vedno hujše. Tifus se je vedno bolj širil in postal nevaren, čeprav niso opustili boja proti ušem in smo se Slovenci vsak večer podvrgli prostovoljni kontroli glede uši. Teh je bilo vedno več, ker se je pač taborišče vedno bolj polnilo, priložnosti za umivanje pa je bilo vedno manj in mila seveda tudi. Medtem ko so nekateri fanatično skrbeli za osebno čistočo, je bilo tudi precej takih, ki so se rajši vseh štiriindvajset ur praskali, kot da bi se odločili, da si operejo perilo. Čakali so samo na »uradno« menjavo perila, kar pa se je dogodilo le še vsake tri tedne ali tudi redkeje. Razen tega je bilo perila premalo in še tisto je bilo slabo oprano, kot sem že povedal. Takšni »packi« so bili prava gojišča uši in so vedno spet okužili z njimi svoje sosede na bloku in s komer so pač prišli v stik. Na slabem glasu v tem pogledu so bili zlasti Italijani. To pa ne toliko zaradi kake prirojene antipatije do čistoče, ker so bili verjetno isti ljudje doma zelo čisti, ampak iz telesne onemoglosti in moralnega obupa. Hudo podnebjje, stradanje in slabo ravnanje ter občutek, da si zaradi neznanja jezika nikakor ne morejo pomagati, so ubili v njih vso voljo do odpora in življenja. Vlačili so se okrog kot megle in vdano čakali, da pridejo na vrsto za krematorij. Zaradi neznanja tujih jezikov se tudi niso mogli pomeniti s sointerniranci o položaju na frontah in to jih je še bolj demoraliziralo. Seveda so bile tudi izjeme. Vendar pa so ravno Italijani med vsemi narodnostmi v taborišču sorazmerno najbolj umirali. V tem smo videli spet dokaz, kako so bili psihološki činitelji odločilnega pomena pri odporu.

(Dalje)

V ta obupni pekel je udarila nenadna novica: bratje Bolgari so nas izdali! S treh strani so se valile njih čete v srce Srbije. Tudi tretji zaveznik, Grčija, je pustila Srbe na cedilu. Bogu in sebi prepuščeni junaški narod se je vdajal premoči silnih sovražnih armad. Gladni in razcapani srbski vojaki so se umikali. Lastne strehe so zažigali za sabo; poslednjikrat so zrlili na ljube domače planine. Zopet se je selila vsa Srbija; to pot proti jugu. Dolge vrste žena in otrok; ena sama dolga pot preko Kalvarije.

V Prizrenu in Peči je vojaštvo razstrelilo topove in pustilo vozove. Stari častniki so jokali, ko so morali zapustiti vse, celo orožje. A, naprej, naprej na pot, ker nemške granate že spet prihuljeno lajajo. Peš se vali vsa ta nepregledna množica vojakov in ljudstva proti zasneženim alpskim goram, koder niti kozjih stez ni. Še en pogled na zasužnjeno domovino; kraljevine Srbije ni bilo več...

Začel se je strahovit umik preko alpskih gora k morju. Stari utrujeni kralj Peter se je peljal na kmečkem vozu, vpreženem z voli, in je trpel s svojim ljudstvom. Mrtvaška procesija se je svila skozi snežno gaz nad prepadi alpskih planin. Redki brambovci so utrujeni odbijali napade alpskih tolpe.

Tako so ostanki srbske vojske prišli do morja pri Valoni. Kar na tla so se vlegla izmučena telesa. Vojska in ljudstvo je popalo kakor vojščaki kralja Matjaža, ki čakajo, da vojskovodja zamahne z mečem in skliče junake na osvelo. Toda ni še vzšla zarja Vidova, na tisoče jih je prej našlo smrt v močvirjih in blatu. Ne groba ne križa nad njimi, kar v morje so jih pokopali in šum viharja jim je pel osmrtno pesem. Žalosten, do smrti žalosten je bil tisti

112

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

božič... Toda od daleč so že pozvali zvonovi odrešenja.

V februarju 1915 so francoske ladje pripeljale živež in obleko. Ostanke srbskega ljudstva in vojske so prepeljale na otok Krk. Toda kakšni ostanki so bili to! V začetku Mackensenove ofenzive v Srbiji je branilo domovino deset svežih pehotnih in ena konjeniška divizija, skupaj preko 400.000 mož. Zdaj je pa priveslalo na gostoljubni otok komaj šest zdesetkanih in razcapanih divizij. Še tu so možje trumoma umirali.

Kajmakčalan

Kljub bedi in smrti so se odločili ti ostanki, da se pripravijo na nov naskok z bajonetom kakor v prejšnjih slavnih dneh.

Medtem se je tudi Italija pridružila zaveznikom in je vdrla proti Gorici, ki je padla poleti leta 1916. Britansko brodovje pa je napadlo nemško mornarico pri Falklandskem otočju in je potopilo pod poveljstvom admirala Sturdeeja vse nemške ladje razen križarke Dresden. Zavezniki so postali gospodarji na morju.

Vendar hohenzollernsko-habsburški imperializem je bil še zelo močan. Avstrijske in nemške čete so imele zasedena velika ozemlja: Srbijo, Belgijo, Romunijo, severno Francijo, velike dele Rusije. Na soški fronti so se avstrijske čete zakopale na Sveti gori, Sv. Gabrijelu, Sv. Marku in na

Sv. Martinu. Vzdržali so svetnikov so zabranile vdor italijanskih armad proti Trstu in Ljubljani.

Centralne države bi tedaj lahko dosegle zmagovit mir. Toda uspehi so upijani imperialiste in tako tudi nasprotniku ni ostala druga izbira kot boj za življenje in smrt.

Jugoslovanski odbor v Londonu je deloval na to, da ga zavezniki priznajo kot vlado južnih Slovanov. Povezal se je s srbsko vlado na Krku. Zavezniki so priznali čete Srbov in južnih Slovanov kot redne vojne edinice. Spomladi 1916 je že stalo na Krku v vrstah 125.000 mož, dobro opremljenih in polnih poguma, da stro sovražnike okove. Maja meseca so te čete prepeljali na fronto blizu Soluna. Od tu se je začel pohod na sever, da z orožjem v roki osvobodimo domovino. Krvavi boji so se vneli pod strmim Kajmakčalanom, ki ga je sovražnik utrdil kot nezavzetno trdnjavo. Po štiridnevni naskokih so Srbi 18. septembra zavzeli 2525 metrov visoki skalni vrh gore. Kmalu je padel Bitolj, ki je postal prva srbska prestolnica po novem vstajenju.

Zarja svobode pa še ni vzšla. General Hofmann je s pestjo po mizi diktiral v Brest-Litovsku mirovne pogoje zrevolucionirani Rusiji. Italija je na soški fronti doživela poraz pri Kobaridu.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Italijani se pripravljajo na svetovno prvenstvo

Dne 6. januarja se bo italijanska državna nogometna reprezentanca pomerila v Neaplju s Švico. To bo prva tekma, ki jo bo pripravil novi vaditelj Viani. Italija in Švica sta se po vojni prvič srečali 11. novembra 1945; dvoboj se je zaključil neodločeno (4:4); od tedaj je Italija odigrala 64 tekem; 29 jih je dobila, 14 odigrala neodločeno in 21 izgubila. Italijanska državna enajstoričnica je od začetka do danes vodilo 20 trenerjev. Prvi je bil Vittorio Pozzo, zadnji pa so bili Mocchetti, Ferrari in Biancone.

Znani Pozzo je vodil ekipo tri leta. V tem času je Italija žela lepe uspehe: dosegla je 6 zmag, 1 neodločen izid in bila le trikrat poražena. Premagala je Avstrijo (3:2), Švico (5:2), Madžarsko (3:2), Češko in Francijo (3:1), izgubila pa z Anglijo (0:4). Ko je Pozzo odstopil, je vodstvo enajstoričnice prevzel Ferruccio Novo. V dveh letih je Italija petkrat zmagala, enkrat zaigrala neodločeno in trikrat izgubila. Važne so zmage nad Spanijo (3:1), Avstrijo (3:1), Belgijo (3:1) in poraza z Anglijo (0:2) in s Švedsko

če, (2 zmagi, 1 neodločen izid in 4 porazi), kar velja tudi za trojico Mocchetti - Viani - Biancone (0-1-0) in Mocchetti - Ferrari - Biancone (0-4-1). Zadnjič je Italija zmagala 22. decembra 1957 v tekmi s Portugalsko (3:0).

Giuseppe Viani ima sedaj nalogo, da pripravi moštvo, ki se bo udeležilo tekmovanja za svetovno prvenstvo. Novi trener bo imel velike težave, kajti italijanski nogomet je, kot vsi priznavajo, v krizi. Mladi domači igralci se ne morejo uveljaviti, ker nogometni klubi kupujejo tuje igralce, ki znajo sicer lepo igrati, a so večkrat neučinkoviti.

Viani namerava pripraviti tako enajstoričnico, ki bo lahko častno zastopala Italijo na svetovnem prvenstvu v Čileju leta 1962. Izjavil je, da bo izbral med mladino, ki je edino upanje italijanskega nogometa.

Italija se je po vojni srečala z naslednjimi državami ter dosegla te izide:

Moštvo	Igrane	Zmage	Neodl.	Porazi
Švica	7	2	3	2
Avstrija	6	3	0	3
Madžarska	6	1	2	3
Češkoslovaška	5	2	1	2
Francija	5	4	1	0
Anglija	4	0	2	2
Portugalska	4	3	0	1
Belgija	4	3	0	1
Švedska	3	0	2	1
Jugoslavija	3	0	1	2
Sev. Irska	3	1	1	1
ZDA	2	2	0	0
Spanija	2	1	1	0
Egipt	2	2	0	0
Argentina	2	1	0	1
Nemčija	2	2	0	0
Brazilijska	2	1	0	1
Danska	1	0	0	1
Paragvaj	1	1	0	0

Zah. Nemčija - Jugoslavija 1:1

V nedeljo sta se srečali nogometni reprezentanci Jugoslavije in Nemčije. Tekma, kateri je prisostvovalo 84.000 oseb, je bila v mestu Hannover in se je zaključila neodločeno (1:1). Gol za Jugoslavijo je dosegel že v 6. minuti prvega polčasa Mujić,

za Nemce pa je v 73. minuti izenačil Schmidt. Jugoslavija je nastopila v naslednji postavi: Soškić; Djurković, Jusufi; Miladinović, Crnković (Zanetić), Perusić; Lipošinić, Sekularac, Mujić, Zebec in Pašić. Jugoslavlani so proti pričakovanju dobro igrali; bili so borbeni, odločni in hitri, se pravi, da so uporabili isto orožje kot Nemci. Najbolje je igrala obramba, v kateri se je posebno odlikoval vratar Soškić. V napadu je bil najprizadevnejši Sekularac. Vzorno je igral tudi Zebec. Izid srečanja je za Jugoslavo časten, ker so morali Nemci zbrati vse moči, da ne klonijo pred »plavimi«.

ODBOJKA V LJUBLJANI

Jugoslovanski odbojkarji so to nedeljo v Ljubljani dosegli veliko zmago: premagali so odbojkarje Sovjetske zveze. Jugoslavlani so pod vodstvom najboljšega igralca ing. Skerbinjeka igrali odločno, tako, da so Rusi morali po hudem boju (3:2 — 15:11, 6:15, 15:12, 12:15 in 16:14) vendar kloniti. Obe moštvu sta pokazali odlično igro.

Zenska jugoslovanska ekipa pa je zaradi odločene premoči svetovnih prvakinj tekmo zgubila. Izid je bil 3:0 v korist Rusin (14:16, 12:15, 5:15). Najboljša je bila Buldakova.

Dvoboj je prenašala ljubljanska televizija, tako da so tekmo lahko gledali tudi številni tržaški ljubitelji tega športa, zlasti na Opčinah.

Od športa do športa

V prvi kvalifikacijski tekmi za olimpijski turnir je Kolumbija premagala Brazilijo (2:0). V tekmo vanju za južnoameriško prvenstvo je Urugvaj odločno porazil (5:0) Argentino, Brazilija pa Ekvador. Na lestvici vodi Urugvaj pred Brazilijo, Argentino itd. Jugoslovanski olimpijski odbor je sklenil, da Jugoslavija ne bo nastopila v olimpijskih igrah, ki bodo v ZDA.

Sportno združenje iz Los Angelesa Hemls Hall Bords je proglasilo za najboljši športnik leta 1959 naslednje atlete: Severna Amerika: Ray Norton (ZDA), Južna Amerika: Maria Bueno (Brazilija), Evropa: Martin Lauer (Nemčija), Avstralija: John Konrads (Avstralija), Afrika: Sandra Reynolds (Juž. Afrika), Azija: Milha Singh (Indija).

Nekaj za smeh

V VLOZIŠČU

— Naš mladi arhivar je zelo zaljubljen. Na vsak akt napiše: Evi.

— To je njegov znak za evidenco!

ZAKONSKA

— Kako se je spremenil moj mož v dveh letih zakona! Prej mi je vedno govoril samo o svojem srcu, zdaj pa o jetrih.

PISMO Z MORJA

... Predvsem pa te prosim, ljuba Cici, da mi ne pošiljaš toplih pozdravov in vročih poljubov, ker je tu že tako pasja vročina.

POKLON

— Vino te dela še lepšo in zanimivejšo.

— Saj vendar nisem pila!

— Nisi pila ti, pil sem jaz!

HUĐBONOST

— No, kako se mi poda slamnik?

— Kot da ti je zrastle iz glave!

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 22. decembra si dobil oz. dal za:

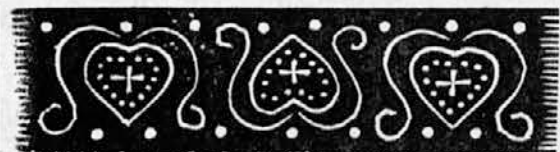
ameriški dolar	618—620 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	73—83 lir
100 francoskih frankov	122—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	142,50—144 lir
pesos	7—8 lir
zlatu	702—704 lir

ŽENA IN DOM

Kuharske bukve

Umetnost kuhanja je že od najstarejših časov zanimala ljudi. Saj je celo naš prvi pesnik Valentin Vodnik prijel za pero in nam napisal prve kuharske bukve.

Vzornik mu je bil prvi, ki je sestavil kuhinjske bukve, to je rimski bogatin Marius Apicius, ki je ustanovil tudi posebno kuharsko šolo. Sam je bil velik jezež in njegova izbrana kuhinja ga je toliko stala, da mu je na stara leta zmanjkalo denarja. Stari Apicius se je tedaj zbal, da mu ne bo zadoščevalo do konca življenja za njegovo bogato oblo-

ženo mizo. Zato je iz strahu šel po okusnem obedu iz palače in se obesil. Zapustil je pa svetu prvo kuharsko knjigo, ki so jo v srednjem veku tolikokrat prepisovali, da so recepti zgubili prvotni pomen.

Vendar pa še lahko razberemo, kaj in kako pripravljeno je dišalo bogatim rimskim požeruhom. Predvsem so po Apicijevih predpisih dodajali raznim juham in tisočerin omakam številne dišave celo nasprotujočih si vrst: Kis in med ali vino in mleko v isti jedi ni bilo nič nenavadnega.

Vse jedi so bogatim Rimljanom in po njih vzgledu tudi gospodi v srednjem veku dišale le močno začinjene, da so lahko po jedi zlivali vase kar bokale vina. Druga posebnost rimske bogate kuhinje in tudi srednjeveške je bila ta, da so prinašali na mizo jedi v obliki ragujev, čorb, paštet, kroketov in omak.

Za poznejše želodce ta draga in začinjena hrana ni bila več pripravna. Pišejo, da se je nekoč hotela postaviti Napoleonova žena Josipina in je ukazala pripraviti zajtrk po Apicijevemu receptu. Pustimo, da jo je stal takratnih 60.000 frankov, ampak sam Napoleon je začel bruhati, ko mu je dvorni mojster pojasnil, da se je v raguju kuhalo pasje meso in neoprana papagajska čreva.

Golaž je Apicij ukazal pripraviti na deževnici, meso mora biti sesekljano, vmes pa začimb, kar si jih moreš misliti; nato se kotlič obesi v dim močnega ognja in se tam cmari, dokler ne postane rjavkasto črna tekočina.

Po starem vzorcu so kuharske knjige še do prejšnjega stoletja priporočale ogromno jedače. »Preprosto nedeljsko kosilo za meščansko družino« je obsegalo dvajset različnih jedi.

Danes jemo dosti manj, a imamo zato tudi bolj zdrave želodce.

GOSPODARSTVO

Katera krma je cenejša?

Vsak skrben gospodar mora težiti za tem, da s čim manjšimi stroški doseže čim večjo proizvodnjo, oziroma dobiček. To temeljno načelo gospodarstva velja tudi za živinorejo. Zato se mora vsak živinorejec vprašati, koliko ga stane določena krma in kaj z njo doseže. V spodnjem računu smo upoštevali krmila, ki jih naš živinorejec navadno uporablja, to je seno, suha detelja, slama in koruza.

Vsakih 100 kg prvovrstnega sena, v katerem so trave, detelje in druge stročnice v pravilnem razmerju, vsebuje nekaj nad 44 krmilnih enot (ena krmilna enota = krmna vrednost enega kg ječmena). Če stane 100 kg tega sena 1800 lir, pomeni, da stane posamezna krmna enota okoli 40 lir.

Sto kg prvovrstne suhe detelje — lucerne — ima 4 krmilne enote manj kot enaka količina prvovrstnega sena. Če bi bila cena suhi detelji enaka kot cena senu, bi vsaka krmna enota v detelji stala okoli 45 lir.

Če pa krmimo živini tudi pšenično slamo, so stroški navidez manjši, kot če ji dajemo seno. Če pa upoštevamo krmno vrednost pšenične slame, je račun povsem drugačen. Sto kg pšenične slame vsebuje komaj nekaj več kot 16 krmilnih enot in če stane ta količina 1000 lir, bomo za vsako krmilno enoto plačali 62 lir.

Napredni kmetovalci dajejo v zadnjem času živini vedno več močnih krmil, predvsem kuruze. Koliko ta krma stane? Če določimo ceno 4000 lir za vsak stot kuruze, bomo za vsako krmilno enoto plačali okoli 37 lir, ker je krmilna vrednost kuruze večja kot ona pri ječmenu in je v vsakem stotu kuruze več kot 100 krmilnih enot.

Iz teh števil izhaja, da je kuruza zaradi svoje krmilne vrednosti najcenejša krma, slama pa najdražja.

Iz tega tudi razvidimo, koliko znanja mora imeti napreden kmetovalec, če hoče pri živini doseči največji dobiček. Ker ima živinorejec največ stroškov prav s krmili, mora ta vprašanja dobro poznati, kajti drugače lahko ima pri živini celo zgubo.

Krompir Agnes

Naročnik sprašuje, kje bi dobil to vrsto krompirja in kako ji pravijo Italijani. Agnes je v Nemčiji vzgojena sorta in Italijani ji niso spremenili imena ter se povsod imenuje Agnes. To sorto je treba kupiti ali naročiti pri podjetjih, ki prodajajo semenski krompir, predvsem pri kmetijskih konzorcijih. Videmski kmetijski konzorcij ga ima na razpolago vsako leto. Večje količine pa se dobijo v Brunecku (Brunico) pri tamkajšnji zadrugi za semenski krompir.

JUžno SADJE NA ISLANDU

Na otoku Islandu, ki je le nekaj km oddaljen od severnega tečaja in kjer je zelo hud mraz, pridelujejo vse leto banane, dateline, grozdje in drugo sadje ter povrtnino. Gojijo jih v velikih rastlinjakih, ki jih ogrevajo s paro iz vročih vrelcev — geysirjev. Z vodo iz teh vrelcev segrevajo tudi stanovanja. Okrog 97° C toplo vodo napeljejo z velikimi cevmi v zbiralnike, ki se nahajajo v obljudenih krajih, od koder prehaja v posamezne hiše.

Boj rdečemu pajku

Rdeči pajek se je pojavil tudi pri nas in je že zelo razširjen tako na sadnem drevju kot na trtah in lepotičnem grmičevju.

Proti rdečemu pajku se pozimi borimo z oleofosom, spomladi in poleti pa s sredstvom Fac extra. V 100 l vode premešamo po 150 do 200 gramov tega sredstva. Če škropimo z oleofosom pozimi, ne uničimo samo rdečega pajka, marveč tudi jajčka listnih uši in sploh ves mrčes, ki prezimuje na rastlinah.

POSNETO MLEKO ZA TELETA

Posneto mleko je za teleta prav dobro, a ne sme biti nakisano in ne mrzlo. Naravno mleko, ki ga tele sesa pri kravi, ima okoli 38° C; tudi posneto mleko za teleta mora imeti vsaj 30° C, toda ne več kot 40.

Upoštevati moramo, da ima posneto mleko malo vitaminov. Manjkata pa predvsem vitamina A in D — vitamina rasti — ki smo ju s posnemanjem odstranili. Kot nadomestilo služi ribje olje, ki ga pa ne premešamo z mlekom, marveč ga zlijemo tetu v gobec, in sicer 8 do 12 gramov dnevno.

V svetu primanjkuje mesa

Po vsem svetu se opaža, da se potrošnja mesa dviga, to tudi v Italiji in zlasti v naših krajih, kjer tudi gospodarsko šibkejši ne kupijo mesa samo ob nedeljah, marveč jim meso postaja vedno bolj dnevna hrana, pravilnejše začimba, ker je kupljena količina mesa majhna in služi predvsem za napravo obare (omake).

Le nekaj držav na svetu izvažajo velike količine mesa. Med nje spadajo predvsem države južne zemeljske poloble, to so Avstralija, Nova Zelandija in države južne Amerike, kjer je najvažnejša izvoznica mesa Argentina. Ta pa izvažajo v zadnjih letih mnogo manj kot v prejšnjih, ker hoče zopet izpolniti živinorejo, ki je zaradi pretiranega zakola pretrpela hudo škodo.

Med državami, ki v velikih množinah uvažajo meso, zavzema prvo mesto Anglija, na drugem pa so ZDA. Anglija kupuje predvsem v Avstraliji in Novi Zelandiji, a uvažajo tudi precej iz Argentine.

Na vsem svetu skušajo živinorejo dvigniti, ker se zavedajo, da se bo živina vedno lažje prodajala. V vseh državah nastajajo tovarne močnih krmil, ker potrošnja stal-

Radar proti toči

Toča je še vedno najhujša šiba, ki lahko zadene poljedelstvo, kajti vsa dosedanja sredstva, s katerimi so se ji hoteli protiviti, so se izkazala kot neučinkovita. Toda znanstveniki ne odnehajo in vztrajno iščejo novih sredstev. Veliko pomoč nudi danes radar, s katerim lahko že z razdalje 300 km opazujejo zbiranje in tvorbo točonosnih oblakov in s tem lahko pripravijo obrambo ali vsaj opozorijo prebivalce ogroženih predelov. Opazovališče z radarjem je bilo na državne stroške postavljeno v Veroni, kjer so se zbrali izvedenci z vsega sveta, da nadaljujejo poskuse s popolnoma novimi vrstami raket.

Važnost sestavljenih gnojil

Potrošnja sestavljenih gnojil se stalno dviga, kar blagodejno vpliva na kmetijsko proizvodnjo. S sestavljenimi gnojili namreč nudimo rastlinam vse za razvoj potrebne snovi, predvsem dušik (azoto), fosforovo kislino (acido fosforico) in kalij (potassa) ter še nekatere drobne snovi, ki jih rastline potrebujejo v manjših količinah. Mnogi naši kmetovalci gnojijo samo s superfosfatom, drugi samo z amoniakom. Prav redki gnojijo s kalijem, ki pa je za mnoge rastline še najvažnejši (krompir, detelja itd.). Sestavljena gnojila so pa bolj smotrna in imajo boljši učinek. Poleg tega imajo še eno prednost: z njimi prihranimo nekaj stroškov pri delovni sili, kar je danes tudi važno. Sestavljena gnojila so namreč bogata na odstotkih gnojilne moči, tako da 100 kg teh zaleže za 200 kg navadnih gnojil.

Sestavljena gnojila pa imajo tudi eno hibo: nekatere kulture zahtevajo ene gnojilne snovi več, kot je vsebuje sestavljeno gnojilo. Tako potrebujejo pšenica in kuruza več fosforove kisline, krompir več kalija itd. V teh primerih je treba pač dodati še nekaj navadnega gnojila.

no raste. Pogoj za uspeh v živinoreji so prav krepka krmila, s katerimi dopolnjujemo krmljenje s senom. Danes hoče živinorejec v kratkem času in s kolikor mogoče majhno količino krmil doseči čimvečji uspeh. V perutninarstvu oziroma pri vzreji piščancev dobijo danes en kg mesa že s samo 2.3 kg primerne krme. Enake učinke skušajo doseči tudi v prašičereji in govedarstvu.

Naši živinorejci morajo iti za časom oziroma za proizvodnjo. S samo domačo krmo bo proizvodnja mesa zelo draga in počasna. Potrebno je dodajati krepkih krmil.

S tem pa ni rečeno, da lahko zanemarjamo pridelovanje domačega sena. Nasprotno! Živinorejec mora pridelati čimveč domače krme — sena, ki bo tudi tečno in bo zaleglo, ker bo imelo mnogo redilnih snovi. Zato pa mora urediti pašnike, se pravi spraviti z njih grmovje, kamenje in mah, podsejati jih s semeni žlahtnih krmnih rastlin in jih pognojiti.

Senokoše in pašnike moramo urediti v zimskem času.

Veseli božič in uspeha polno novo leto želijo:

Veseli božič in uspeha polno novo leto 1960
želi

GOSTILNA

Ostzouška

TRST — Ul. S. Nicolò 1 — Tel. 37-918

Tržaška

knjigarna

TRST — Ul. sv. FRANČIŠKA 20 — Tel. 61-792

želi veseli božič in srečno novo leto
vsem prijateljem dobre knjige

Veseli in blagoslovljen božič
želi cenjenim odjemalcem

Zora Čok

PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN

O P C I N E

NARODNA ULICA 57/63 — Tel. 21-040

Kuret

Miran

UVOZ — IZVOZ

Zaloga domačih in sortnih
vin ter likerjev

TRST — Ul. della Fabbrica 4
Telefon 55-751

Andrej Bolko mr. ph.

Farmaceutski proizvodi in kemikalije

TRST — ULICA TORREBIANCA 21/II

Import - Export

Telefon 31-315

ZNANA SLOVENSKA TRGOVINA
Z MANUFAKTURO IN TKANINAMI

Franc Udovič

TRST — UL. MAZZINI 46 — Tel. 94-550
Trg PONTEROSSO 5 — Tel. 29-686

želi cenjenim odjemalcem tu in onstran meje
vesele praznike! — Pošilja darilne pakete.

Vse za kmetovalce

Edvard Furlani

TRST — Ulica Milano 18 — Tel. 35-169

Krma za živino — Žita — Umetna gnojila
Žveplo — Modra galica — Poljedelski
stroji — Orodje — Vsakovrstna semena

TRST

VIA CARDUCCI 15
Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljnogledov,
toplomerov in fotografskega materiala

Veseli praznike želi

ZNANA TRGOVINA Z MANUFAKTUR-
NIM BLAGOM IN DROBNARIJO

Peter Pavel Cepar

TRST — Ul. Udine 36 — Tel. 28-296

Postreže vam z najboljšim blagom!
Obiščite nas in se prepričajte!

„TECHNA“

UVOZ — IZVOZ
TRST (302) — Ul. F. Filzi 17 — Tel. 35-907
Telegram: „TECHNALUIN“

ZOBOZDRAVNIK

Dr. Stanislav Pavlica

TRST — Ul. Rittmeyer 13 — Tel. 31-813

Keržè

TRGOVINA NA DROBNO IN DEBELO

TRST — Trg S. Giovanni 1 — Tel. 35-019
Emajlirani štedilniki in peči najmoder-
nejših oblik na vsa goriva. Popolna opre-
ma za kuhinje, jedilnice, restavracije, iz
emajla, nerjavečega (Inox) jekla itd.
Električni likalniki, sesalci za prah, pral-
ni stroji, grelci za vodo, hladilniki, deko-
rativni predmeti umetne obrti od kera-
mike do brušenega stekla. Lestenci ter
vseh vrst električnih luči klasične in
moderne oblike.

Prodaja tudi na obroke

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

Milan Ambrožič

TRST — Ul. Miramare 29 — Tel. 29-322

Popolna oprema za električne kuhinje,
lestenci ter vseh vrst električnih luči kla-
sične in moderne oblike — Vsakovrstna
popravila in naročila!

Veseli božične praznike
in srečno novo leto želi

TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM
BLAGOM

KRISTAN SUSIČ

TRST — Ul. Roiano 2 — Tel. 32-515

Velika izbira po najnižjih cenah!

TISKARNA

graphis

TRST

Ulica sv. Frančiška 20 — Tel. 29-477

vam hitro, solidno, poceni in
lično izdela kakršnokoli tisko-
vino (poročna oznanila, voščiči-
la, posetnice, pisemski papir,
lepake in letake, brošure itd.).

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE TRŽAŠKA KREDITNA BANKA S. P. A.

GLAVNICA LIR 600.000.000 — VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST, UL. FABIO FILZI ŠT. 10

TELEF. ŠT. 38101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

SEDLARSKA DELAVNICA

IVAN DOLES

TRST — Ul. Gaspare Gozzi 1
Izdeluje in popravlja aktovke, konjske opreme, kovčke itd.

URARNA — ZLATARNA

Mikolj

TRST - Campo S. Giacomo 3 - Tel. 95-88!
Bogata izbira švicarskih ur
in lično izdelane zlatnine

Vesele praznike želi vsem odjemalcem

TRGOVINA JESTVIN

GREGORIČ MARIJ

TRST — Ul. Torrebianca 43 — Tel. 24-004

Vesele božične praznike in srečno novo leto
vošči vsem odjemalcem

PEKARNA **FRANCESCHINI**

TRST — Trg Libertà 6 — Tel. 38-984

KROJASKA DELAVNICA
za dame in gospode

STANISLAV KOŠUTA

TRST — Ul. Raffineria 5 — Tel. 95-498

URARNA IN ZLATARNA **LAURENTI**
(LAVRENCIC)

TRST — Largo Sartorio 4

Ure najboljših švicarskih znamk
Strokovna popravila ur in zlatnine

Obilo uspeha in sreče v novem letu 1960
želi cenjenim odjemalcem

TRGOVINA JESTVIN

Orel Jože

TRST — Ul. Geppa 8 — Tel. 23-869

MLEKARNA

KARIŠ

TRST — Ulica S. Marco 40
vošči cenjenim odjemalcem vesele praznike

Vesele praznike želi

PEKARNA

M. Flajban

TRST — Ul. Carducci 14 — Tel. 35-166

Vesele praznike želi vsem
prijateljem in znancem

Bar Central

OPCINE — Narodna ul. 48 — Tel. 21-067

Želite dobro hrano? GOSTILNA

„Al Gambero“ (PRI RAKU)

TRST — Ul. Udine 37 — Tel. 24-938
Gotovo vam bo ustregla!

Predstavništvo motorjev Cimatti HMW

SIMIČ MARIJ

črpalka AGIP

OPCINE — Narodna ul. 48 - Tel. 21-322

Vesele praznike vsem znancem in prijateljem
ZALOGA PREMOGA IN DRV

ANTON FLORIDAN

TRST — Ulica Ricci 4 — Tel. 95-714

RIBARNICA

PERTOT MARČELA

TRST-BARKOVLJE, Ul. Perarolo 2
Telefon 28-415

želi vsem vesele praznike!

GOSTILNA

Veto

se priporoča

OPCINE — Proseška ul. 35

PODJETJE **VLADO ŠVARA**

Elektromehanična delavnica
za avtomobile in motocikle

TRST — Ulica Giulia 28 — Tel. 96-742

TRGOVINA JESTVIN

ŠKABAR JOSIP

OPCINE — Narodna ul. 42 — Tel. 21-026
vošči cenjenim odjemalcem
vesel božič in srečno novo leto!

Srečno novo leto!

GOSTILNA

Pri Jožkotu

Figovec

TRST — Ulica Ghega 3

Najboljša postrežba po najnižjih cenah!

URDIH ALBERT

TRST — Ul. Brandesia 18

želi vsem prijateljem
vesel božič in srečno novo leto

ZALOGA DRV IN PREMOGA

DANILO ŠULIGOJ

OPCINE — Proseška ul. 24 — Tel. 21-172
želi vesele praznike in se priporoča!

ZNANA KROJACNICA
z veliko izbiro modernega blaga
za ženske in moške

DELFA

TRST — Ul. S. Francesco 12 - Tel. 24-750

GOSTILNA

OPCINE

Emilija Josič-Vremec

vošči cenjenim odjemalcem vesel božič
in srečno novo leto 1960!

Srečno novo leto želi vsem
cenjenim odjemalcem

TRGOVINA JESTVIN

Av gust**Gregorič**

TRST - Ul. Commerciale 25 - Tel. 29-656

DROGERIJA

ČEKET

TRST — Ul. Solitario 11 — Tel. 95-442
želi odjemalcem vesele praznike!

MLEKARNA

GULIČ OLGA

OPCINE — PROSEŠKA 45
želi vsem cenjenim odjemalcem vesel božič
in srečno novo leto!

TRGOVINA
Z JESTVINAMI**Milan Bevk**

TRST — Ul. D'Annunzio 9
Telefon 41-572

CVETLICARNA
IN MESNICA S KONJSKIM MESOM

ŠVAGELJ

OPCINE — Proseška ul. 35 — Tel. 21-482
se priporoča in želi srečno novo leto!

Vesele praznike želi

TRGOVINA JESTVIN

Resinovič**Franc**

TRST - Trg Sv. Frančiška 8 - Tel. 36-809

TRGOVINA IN DELAVNICA CEVLJEV
GEC ROJAN, Trg tra i Rivi 2

Telefon 31-198

vošči cenjenim odjemalcem vesele praznike!

Srečno in uspešno novo leto
želi vsem klientom in prijateljem KROJAC

J. KRAMAR

OPCINE — Narodna ulica 65

BUFFET

Tomažič

TRST - Ul. Cassa di Risparmio 3
Telefon 35-301

Kranjske klobase in kraški teran
dobiš pri Tomažiču vsak dan!

NAJLEPSE CVETLICE DOBITE PRI

Jvanki

TRST — Ul. dell'Istria 17 — Tel. 95-052

KROJACNICA

Lado Premru

TRST — Ul. Ginnastica 35/I — Tel. 45-447
želi vsem klientom vesele praznike!

ZALOGA STAVBNEGA MATERIALA
DANEU CELESTIN

OPCINE — Narodna ul. 77 — Tel. 21-034
želi vesele božične praznike!

Vesele božične praznike
in srečno novo leto želi

GOSTILNA

Furlan

REPENTABOR
Tel. 21-360

Pristna domača vina in izborna kuhinja!

TRGOVINA «PRI SONCU»

Šupše Ivan

Manufaktura, galanterija in vse vrste perila
TRST - UL. CORONEO-UL. RISMONDO 1

TRGOVINA JESTVIN

Gruden Jasip

DEVIN — Tel. 20-205

vošči vsem odjemalcem vesel božič
in uspeha polno novo leto!

Zobozdravnik **Dr. R. Mavraty**
Ordinira za zobne in ustne bolezni ter
zobno protetiko dnevno od 15. do 18 ure
v TRSTU — Ulica LAVATOIO 4/I
Dopoldne od 9. do 12. na OPCINAH

URARNA IN ZLATARNA

ANTON MALALAN

OPCINE — Aipinska 83 — Tel. 21-465

Vesele praznike

TRGOVINA S CEVLJI

MARCEL MALALAN

OPCINE — Proseška 18 — Tel. 21-465

Vsem cenjenim gostom želi vesel božič
in uspeha polno novo leto!

**Društvena
gostilna**

OPCINE - Proseška ul. 39

Vedno založena s prvovrstnimi vini!

ZALOGA VSAKOVRSNEGA
STAVBNEGA MATERIALA

Daneu Alojzij

OPCINE — PROSEŠKA ul. 13 — Tel. 21-044

CALZOLERIA

FIorentina s. r. l.

TRST — ULICA TARABOCCHIA 2 — TELEFON 96-536

ima v zalogi vse vrste čevljev in gumijastih copat za otroke, moške in ženske

Vesele božične praznike in srečno novo leto
želi

TRGOVINA JESTVIN

Meden

TRST — UL. LA MARMORA 18

AVTOPREVOZNISKO PODJETJE

Požar Artemio

TRST — UL. MORERI 7 — Telefon 28-373

Prevzema vsakovrstne tovarne prevoze
za tu- in inozemstvo po najugodnejših cenah

TRGOVINA JESTVIN

Brce Franc

BORŠT št. 67

želi vesele praznike vsem odjemalcem

Cenjenim gostom in odjemalcem
želi srečno novo leto

GOSTILNA
IN MESNICA

Petaros Danilo

BORŠT, št. 67

B A R **Metlika** BAZOVICA

Vsem gostom vesel božič

TOVARNA SODAVICE IN GOSTILNA

Grgič Andrej

BAZOVICA, št. 97

želi vsem klientom obilo uspeha v novem letu

GOSTILNA

pri „Mičetu“

TREBČE, št. 17

Vsem gostom vesele praznike

Cenjenim odjemalcem in gostom
želi vesel božič in srečno novo leto

TRGOVINA
IN BAR

Grgič Angela

FERNETICI, št. 13

AVTOTAKSI

Komel Franc

GORICA — TRG DE AMICIS 10 — TEL. 22-04

GOSTILNA

BAZOVICA

Pri Pošti

(P R E S L)

želi vsem cenjenim gostom in prijateljem
srečen božič in obilo sreče v novem letu

MESTNI STAVBENIK

Stanko Faganel

GORICA — UL. BAIAMONTI 33

želi vesele božične praznike
in srečno novo leto

KAVARNA

„Bratuž“

GORICA — UL. MAMELI 4 — TELEFON 34-78

PODJETJE LESNEGA KURIVA

**Karel
Mischou**

GORICA — UL. ANGIOLINA — Tel. 23-29

Električne in vodovodne napeljave

Stanko Koren

GORICA — UL. MATTIOLI 11 — Tel. 32-71

ZALOGA DRV, PREMOGA,
STAVBNEGA MATERIALA

SAJEVIC

GORICA — TRG CAVOUR 6 — Tel. 34-96

„LA VINICOLA TRIESTINA“

DI ALBERTO URSIC

TRST — ULICA CEC. RITTMAYER 20 — TELEFON 38-380

Zelimo obilo uspehov vsem cenjenim odjemalcem v letu 1960

IMAMO BOGATO ZALOGO ISTRSKEGA IN VIPAVSKEGA VINA,
KRASKEGA TERANA TER FURLANSKEGA IN VERONSKEGA VINA

Kmečka banka

Ustanovljena 9. 3. 1909

GORICA
UL. MORELLI 14
Telefon šte. 22-06

PODJETJE

ČUK

GORICA — TRG CAVOUR 9 — Tel. 35-36
— CORSO VERDI 54 — Tel. 21-60

RESTAVRACIJA

*All'Università
Pri Univerzi*

GORICA — PIAZZA VITTORIA, 3

TRGOVINA GALANTERIJE

M. Bavcon

GORICA - UL. CARDUCCI
(Gospoka ulica) šte. 6

KROJACNICA

M. Bavcon

GORICA - UL. S. GIOVANNI 5
Telefon 31-93

TRGOVINA GALANTERIJE

Moncaro

GORICA — CORSO VERDI 113
TELEFON 22-29

Casa della Lana

GORICA — UL. CASCINO 8
TELEFON 53-02

PODJETJE

Plahuta Ignac

GORICA — UL. D. D'AOSTA 4 — Tel. 50-23

Kolesa, motorna kolesa, nadomestni
deli in motorji znamke «IRIDE»

TRGOVINA JESTVIN

Velisček Teodor

GORICA — UL. MONTESANTO 91
Telefon 32-85

GOSTILNA

FIEGL

GORICA — PIAZZA E. DE AMICIS 11

AVTOPREVOZNIŠKO PODJETJE

Bratje Doljak

GORICA - UL. DONIZZETTI 27 - Tel. 20-97

HOTEL - RESTAVRACIJA

**Zlati jelen
Cervo d'oro**

GORICA — UL. BELLINZONA 11 — Tel. 24-97

Zaloga vina, likerjev
ter najboljših briških
in vipavskih vin

BRIC IVAN

GORICA — ULICA CROCE 4
TELEFON: pisarna 34-97
stanovanje 20-70

VINOAGRARIA

GORICA — TRAVNIK 4
TELEFON 53-95

ZOBOZDRAVNIK

Dr. Igor Franko

GORICA — UL. CARDUCCI 7/I — TEL. 29-09

TRGOVINA JESTVIN

Budihna Ciril

GORICA — UL. VENIERI 6
UL. V. VENETO — Telefon 29-18

TRGOVINA GALANTERIJE

Al Risparmio

(MIKULUS KARMELA)

GORICA — UL. OBERDAN 6

LESNA TRGOVINA

Erzetič = dediči

GORICA - UL. MATTIOLI 1 - Tel. 28-39

Zaloga drv, premoga, apna in plina
AGIPGAS. Ob nakupu vsake jeklenke
(bombole) lahko dobite bogato nagrado

ZALOGA GORIVA NA DEBELO
IN NA DROBNO

Vetrih Ivan

UVOZ - IZVOZ

GORICA — UL. LANTIERI 5
Telefon 25-27

TRGOVINA JESTVIN

Sever Mario

GORICA — UL. CARDUCCI 6
TELEFON 25-01

ZNANA URARNA

ŠULIGOJ

GORICA — UL. CARDUCCI 19
(Gospoka ulica)

Zaloga koles, šivalnih strojev,
triciklov, radijskih aparatov,
televizorjev in avtomobilske opreme

Josip Kerševani

GORICA — CORSO ITALIA 76 — Tel. 26-43
TRST — STRADA DEL FRIULI 102

KLOBUCARNA

M. Leban

GORICA — ULICA RASTELLO 28

Lepa izbira moških klobukov —
tudi znamke PANIZZA — ter žen-
skih klobukov, čepic, dežnikov itd.

27

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 26. dec., ob 15.30 v prosvetni dvorani
A. Sirk v Sv. Križu
predpremiera
VI. Levstik — H. Grün

KASTELKA

V nedeljo, 27. dec., ob 16.30 v Avditoriju v Trstu
krstna predstava
VI. Levstik — H. Grün

KASTELKA

(GADJE GNEZDO)

Igra v dvanajstih slikah
Režiser: Jože Babič

Scenograf: Jože Cesar • Asist. režije: Adrijan Rustja
Prodaja vstopnic dve uri pred pričetkom predstave
v ulici Roma 15/II.

V sredo, 30. dec., ob 20.30 v prosvetni dvorani
na Opčinah

KASTELKA

Slovensko gledališče v Trstu želi vesele božične
praznike in srečno novo leto vsem obiskovalcem in
prijateljem.

ŽEPNI KOLEDARČEK ZA LETO 1960

Tiskarna »Graphis« je založila in izdala žepni
Koledarček za leto 1960. Ob vsakem mesecu so po-
leg splošnih in slovanskih imen zabeležena opravi-
la, ki jih mora vsako izvršiti v določenem roku.
Dalje vsebuje koledarček naslove vseh uradov in
ustanov v Trstu in Gorici, navodila za izbiro šole
in poklica, glavna pravila iz cestnega zakonika ter
razne zemljepisne in druge koristne podatke. Odli-
kuje se po lepem jeziku in lični opremi. Naprodaj
je v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici.

Slovenska polnočnica

Na sveti večer je tudi letos ob 21. uri v cer-
kvi pri Sv. Jakobu slovenska polnočnica. Šent-
jakovski pevski zbor bo pod vodstvom gđc.
Bernarde Slamove prepeval lepe slovenske
božične pesmi. Slovenski tržaški verniki so
vabljeni, naj se polnočnice udeležijo v čimveč-
jem številu.

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV
v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 8.
januarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v
ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je preda-
vanje pisatelja dr. Josipa Tavčarja o temi:

»SODOBNA KULTURA IN TEHNIKA«

Naslednji sestanek bo v petek, 22. januarja,
ob 20.30. Na sporedu bo predavanje pisatelja
prof. Alojza Rebule:

»CLOVEK IN KNJIZEVNIK STANKO VUK«

V začetku januarja se bo začel tečaj za stro-
kovne prevajalce in tolmače. Razni strokov-
njaki bodo predavali o primerjalnem sloven-
sko-italijanskem izrazoslovju s pravnega, go-
spodarskega in tehničnega področja. Kdor se
namerava udeležiti tečaja, naj se čimprej pri-
javi v Trstu, ul. Commerciale 5/I., kjer bo
vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa
potrebna pojasnila.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477